

Venkraai *Het verenigingsblad van de KNNV - afdeling Eindhoven*

(Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging, Vereniging voor Veldbiologie)

De verschijningsdata zijn: 20 februari, 20 mei, 1 september en 20 december.
Kopij kan tot uiterlijk 4 weken voor verschijning worden ingeleverd bij de eindredacteur.

Eindredactie en opmaak: Gerard Vos, 040-2217857, redactie@eindhoven.knnv.nl

Redactieleden: Rob Aarts, 040-2531773; John Bruinsma, 0499-473384; Jan Schellekens, 040-2435473

"Venkraai" is een streeknaam voor de Zwarte stern, die vroeger in de omgeving van Eindhoven voorkwam als broedvogel op vennen.

De KNNV is een landelijke vereniging, opgericht in 1901. Het doel is natuurstudie en -bescherming door middel van inventarisaties en activiteiten als excursies, lezingen en cursussen.

De afdeling Eindhoven - opgericht in 1945 - is op al deze terreinen actief, o.a. in een aantal werkgroepen, zie hieronder. Het aantal leden bedraagt ongeveer 245.

Het lidmaatschapsgeld voor 2024 is € 35,00 voor een gewoon lid, € 15,00 voor een huisgenootlid, en € 20,00 voor een jongerenlid (Het jongerenlidmaatschap geldt t/m het jaar waarin men 25 jaar wordt). Bij toetreden na 30 juni geldt de helft van deze bedragen. Over te maken op de rekening van KNNV Afd. Ehv., IBAN: NL27INGB0001066049, BIC: INGBNL2A.

Gewone leden ontvangen naast de Venkraai het landelijke KNNV-tijdschrift 'Natura' 4x per jaar.

Een informatiepakket voor toekomstige leden ligt bij de ledenadministratie gereed.

Aanmelden en opzeggen kan bij de ledenadministrateur, zie hieronder.

Kopij

De volgende Venkraai komt uit op 20 mei 2024. Kopij aanleveren vóór 20 april 2024, per e-mail: redactie@eindhoven.knnv.nl. De redactie behoudt zich het recht voor, teksten aan te passen of in te korten.

Contact

Bestuur

Voorzitter: Sjef Ernes, 06-55154731, voorzitter@eindhoven.knnv.nl

Secretaris: Anne-Marie Stoop, 06-13012567, secretaris@eindhoven.knnv.nl

Penningmeester: Gerard Vos, 040-2217857, penningmeester@eindhoven.knnv.nl

Lid
Jan Lanfers, 06-49740889, jan.lanfers@gmail.com

Lid
Ursula Elskamp, 040-2126288, bestuur2@eindhoven.knnv.nl

Lid
Trudy Mennen, 040-2129281, bestuur1@eindhoven.knnv.nl

Ledenadministratie

Ludy Aarts, 040-2531773, ledenadministrateur@eindhoven.knnv.nl

Lezingen a.i

Ursula Elskamp, 040-2126288, lezingen@eindhoven.knnv.nl

Cursussen

Ursula Elskamp, 040-2126288, cursussen@eindhoven.knnv.nl

Publiciteit

Vacature

Vertrouwenspersoon

Annemieke van Vucht, 0499-398897, annemiekevanvucht@kpnmail.nl

Commissies

Excursiecommissie

Annemieke & Rob van Vucht, 0499-398897, annemiekevanvucht@kpnmail.nl

Natuurbeschermingscommissie

Jacqueline van Heek, 040-2110213, jacquelineheek@cs.com

Wergroepen

Vogelwerkgroep

Gerard Tielemans, 06-15516992, detielies@hotmail.com

Vogelgroep

Willy Meijer, 040-2428043, willymeijer.vogelgroep@xs4all.nl

Floristische werkgroep

Wim van der Ven, 06-23047990, fwe@eindhoven.knnv.nl

Insectenwerkgroep

Piet Tutelaers, 040-2854670, piet@tuite.nl

Mossenwerkgroep

Marleen Smulders, 06-20024568,

m.smulders@onsbrabantnet.nl

Korstmossenwerkgroep

Jan Mudde, 06-45969506, jan.mudde@gmail.com

Micro-hydrobiologische werkgroep

Joost van de Sande, 0497-591547, joost.snd@gmail.com

Paddenstoelenwerkgroep

Annie Dirx, 06-13052114, anniedirxvhees@kpnmail.nl

Plantenwerkgroep

Petra van Leeuwen, 040-2114070, petravleeuwen@upcmail.nl

Natuurhistorisch archief

Dit bevat alle Wetenschappelijke Mededelingen, uitgaven van de Stichting Uitgeverij KNNV, inventarisatierapporten, Venkraaien, Dubbelloven, excursieverslagen en andere literatuur. Ieder lid van de afdeling kan gebruik maken van dit archief. Inlichtingen bij Jelle Schuurmans, 0499-399429, jelle.schuurmans@antenna.nl

Tweedehands natuurboeken

Informatie: knnv.nl/lees-mee/tweedehands-boeken

Website

eindhoven.knnv.nl

Leon Dings, 06-53897198, webredactie@eindhoven.knnv.nl

Ontmoetingsgebouw

IVN-KNNV-gebouw d'n Aard, Ariespad 5, 5503EZ Veldhoven.

Venkraai

Verenigingsblad van de KNNV afdeling Eindhoven

Voorjaar 2024

Berichten	“Op de hoogte-33”	2
	Foto-impressie nieuwjaarswandeling	2
	Statutenwijziging	3
	Wijzigingen ledenbestand	3
	In Memoriam Hans Oversteegen	4
	Nieuwe werkgroep: Werkgroep Korstmossen Zuid-Oost Brabant	5
	Algemene ledenvergadering op donderdag 29 februari	6
	Verslag van het bestuur over het jaar 2023	7
	Financieel jaaroverzicht 2023	9
	Notulen Algemene Ledenvergadering op 16 maart 2023	10
	Jaarverslagen van de werkgroepen en commissies over 2023	12
Excursies	Za 16 mrt Het Banisveld en de Smalbroeken	21
	Wo 10 apr Het Bunderbos in Limburg	21
	Do 18 apr Wildkijkscherm Leenderbos	22
	Vr 10 mei Achtereinds Laag in Aalst	22
	Za 25 mei Fietsexcursie Strabrechtse Heide	22
	Zomerprogramma 2024 van de Floristische werkgroep	23
Cursussen	Thema-avonden en excursies van IVN afdeling Veldhoven- Eindhoven-Vessem	23
	Workshop bijenhotels maken	24
Lezingen	Do 7 mrt “Rabatten”	25
	Do 11 apr “Door vlinderogen”	25
Excursieverslagen	Excursie van de vogelgroep naar Tholen op 14 januari	26
Artikelen	Lichenen, verscholen pracht voor de voordeur	27
	Uit de historie van de Venkraai, aflevering 26 (1968)	31
	Grote Tinamoos	32

Voorblad Voorjaarstafereel in het Savelsbos, met Daslook – Foto: Trudy Vos

“Op de hoogte-33”

Sjef Ernes

Voorzitter, KNNV afdeling Eindhoven

Een nieuw jaar. En dus vooraleerst aan alle KNNV-ers en onze vrienden eromheen een heel gezond, voorspoedig én een natuurrijk 2024. Begonnen met een mooie en gezellige Nieuwjaarswandeling! Ik schrijf “Natuurrijk”! Ja natuurlijk. Een gezonde, mooie, verrassende rijke natuur is de bron van onze passie, onze verwondering, onze studie.

2024 wordt een spannend jaar, in meerdere opzichten. Welke wending zal het nieuwe politieke klimaat betekenen voor natuurbescherming, -herstel en -prioritering? Onze landelijke vereniging heeft het in ieder geval hoog op de lijst van prioriteiten gezet in haar meerjaren-beleidsplan en daar gaan we zeker iets mee doen. Het is tijd om krachten te bundelen met onze lokale groene bondgenoten in het Trefpunt Groen Eindhoven, net als dat al landelijk gebeurt in de Groene Elf (inmiddels 13 organisaties, maar dat terzijde).

Spannend ook omdat wij, net als andere KNNV afdelingen, worstelen met vergrijzing maar zeker ook met hoe te vernieuwen. “De KNNV vertoont kenmerken van een versteende vereniging”, aldus de Innovatie Commissie, recentelijk in december op bezoek in het bestuur. Niet leuk te horen, wel eerlijk, confronterend en vooral prikkelend bedoeld. Vernieuwen is veranderen, veranderen is lastig, dat weten we allemaal. En vernieuwen is geen doel op zichzelf.

Net zoals ambitie gepaard gaat met realisme. We kunnen niet nog meer vragen van al diegenen die nu al in werkgroepen en bestuur en commissies de huidige vereniging draaiend houden (met veel activiteiten, lees maar ook dit jaar weer de jaarverslagen van hen!)

Toch moeten we spreken over noodzakelijke vernieuwing, willen we aansluiting houden met een continue veranderende maatschappij. Waarin jongere generaties keuzestress ervaren met het (over-

dadig) aanbod aan mogelijkheden. Maar zich ook zorgen maken over natuur, milieu, klimaat en onze planeet en zoeken naar handelingsperspectief. In onze huidige samenleving heeft het begrip vereniging een nieuwe lading en een andere perceptie. Het goede nieuws is dat de doelgroep (45-65 jaar) meer ruimte ervaart om de vaak sluimerende interesse in natuur daadwerkelijk op te pakken. En bij de 60-plussers komt het eind van hun professionele carrière in het zicht waardoor er nóg meer ruimte ontstaat om actief in en voor de natuur te worden. Dat vraagt doelgerichte aandacht.

Ook wordt het spannend omdat onze Natuurbeschermingscommissie te maken krijgt met nieuwe wetgeving, ingegaan op 1 jan. Natuurlijk de omgevingswet, waarbinnen begrippen als Basiskwaliteit Natuur en Participatie wetgeving belangrijk zijn. En we zijn voorgelicht over het uitdaagrecht. We gaan ons op dit alles zeker oriënteren. Reden dus ook om binnen het bestuur te kijken naar ons eigen (meerjaren) beleidsplan. De eerste verkenningen zijn gedaan.

Er is goed nieuws. De Korstmossencursus heeft geleid tot oprichting van een regionale korstmossen werkgroep waaraan wij als KNNV meedoen, dankzij de enthousiaste trekker en KNNV-er Jan Mudde.

De ALV komt eraan: noteer 29 februari, 20:00 uur. Op de agenda de jaarverslagen van bestuur, commissies en werkgroepen. En natuurlijk de begroting voor 2024 met aandacht voor de contributie-ontwikkelingen. Met een bruggetje naar beleidsplannen bij ons en landelijk. Alle reden dus om te komen, het gaat immers over de toekomst van onze vereniging!

Na de pauze een lezing van onze gast die avond: het Brabants Landschap, onze partner in het Gijzenrooi adoptie project. Dat wordt dus ongetwijfeld een interessante lezing!

Tot slot: In deze Venkraai aandacht voor het overlijden van Hans Oversteegen, een van onze gerenommeerde leden. Onze gedachten gaan uiteraard uit naar Ploni en de kinderen. Hans bedankt!!

Foto-impresie van de nieuwjaarswandeling op 7 januari

Samengesteld door Ludy Aarts

Statutenwijziging

Sjef Ernes

Op 1 juli 2021 is de nieuwe 'Wet bestuur en toezicht rechtspersonen' ingegaan. De KNNV is een vereniging en dus hebben ook wij hier aan te voldoen. Dit betekent dat er een technische statutenwijziging nodig is: inhoudelijk verandert en niets, er worden alleen enkele zinnen toegevoegd ter bescherming van bestuurders. Ook wordt de mogelijkheid om digitaal te vergaderen toegevoegd aan de statuten.

Daarnaast is op de landelijke Vertegenwoordigende Vergadering besloten tot een kleine aanpassing van de naam KNNV: het wordt nu Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging. Deze wijziging wordt ook doorgevoerd. Het predicaat Koninklijk is behouden.

Via de landelijke KNNV kunnen we als afdeling meeliften bij een gezamenlijke statutenwijziging.

Op de komende ALV van 29 februari wordt deze wijziging besproken en zal worden gestemd over de aanpassingen. Statutair is een 2/3 meerderheid van de leden vereist. Omdat we denken dat vereiste aantal aanwezigen niet te halen, is ook een tweede vergadering alvast ingepland, en wel op donderdag 4 april. De tweede ALV wordt dan gehouden, voorafgaand aan de coördinatorenvergadering.

Dan is een 3/4 meerderheid van de aanwezige leden voldoende om de wijziging goed te keuren.

Wijzigingen ledenbestand van 30-11-2023 t/m 24-1-2024

Nieuw

Mevr. M. Wadman Waalre
Dhr. F. Smedema Eindhoven
Dhr. M. Flipse Eindhoven

Geen lid meer per 1-1-2024

Mevr. G. Soederhuizen Eindhoven
Dhr. L. van Exel Mierlo
Dhr. R. Seuntjens Eindhoven

Stuur wijzigingen naar onze ledenadministrateur: ledenadministrateur@eindhoven.knnv.nl

In Memoriam Hans Oversteegen

Willy Meijer

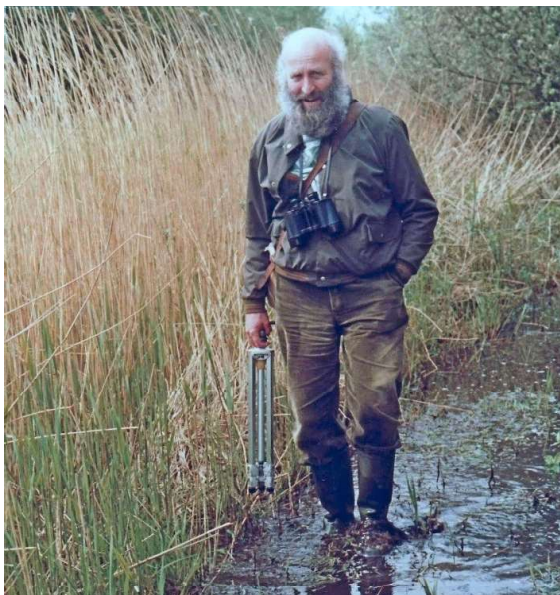
Op 12 januari 2024 is Hans Oversteegen op 90-jarige leeftijd overleden.

Hans was een natuurmens in hart en nieren. Al op jonge leeftijd ging hij met z'n ouders mee op pad. Zijn belangstelling ging vooral uit naar de vogels, maar hij wist ook veel van paddenstoelen en planten. Zijn vrouw Ploni had dezelfde belangstelling en zij trokken er samen veel op uit.

Als onderwijzman wilde Hans graag zijn kennis overbrengen op anderen. In april 1981 gaf hij de basiscursus Vogelherkenning, waar veel belangstelling voor was. Deze cursus was het begin van de Vogelgroep van de KNNV. Iedereen was heel enthousiast en Hans wilde meteen met de groep naar buiten. De vogels opzoeken, kijken en goed luisteren. Daar leerde je ze kennen, want eenvoudig was het niet. Hans kon wel streng zijn. Als je teveel liep te praten verstoorde je natuurlijk de rust en waren de vogels weg.

We gingen excursies maken in de naaste omgeving en in verdergelegen gebieden. Met Hemelvaart gingen we een lang weekend op pad. Eerst in Nederland naar de Flevopolder, waar het nog echt pionieren was en waar je niet zonder laarzen kon (foto).

Later gingen we ook een hele week op reis, zowel in Nederland alsook in Frankrijk, Oostenrijk, Oost-Duitsland, Spanje en Zweden. Zo ontdekten we prachtige vogelgebieden, het waren hele mooie reizen.

Flevopolder, 1983

Hans was ook erg geïnteresseerd in paddenstoelen. Als er niet zo veel vogels te zien waren maar wel paddenstoelen ging hij daar over vertellen.

Toen de Vogelgroep 30 jaar bestond, besloot hij er mee te stoppen. Het was mooi geweest. Nu hadden hij en Ploni meer tijd voor de paddenstoelen. Ze waren al actief lid van de Paddenstoelenwerkgroep. Bij de viering van het 40-jarig bestaan van de Vogelgroep waren ze weer aanwezig. Ze voelden zich nog steeds betrokken.

Twee jaar geleden hebben ze het lidmaatschap van de KNNV opgezegd, want ze konden niet zo veel meer. Maar thuis zat hij graag naar de vogels in de tuin te kijken. Daar kon hij nog van genieten.

Zeeland, 2004

Zeeland, 2004

Preekhilpolder, 2006

Nieuwe werkgroep: Werkgroep Korstmossen Zuid-Oost Brabant

Tekst en foto: Jan Mudde

Sinds eind 2023 is er een nieuwe werkgroep opgericht en actief in het werkgebied van de KNNV Eindhoven: De Werkgroep Korstmossen Zuid-Oost Brabant.

Coördinator van de werkgroep is Jan Mudde, jan.mudde@gmail.com of telefonisch en via WhatsApp op 06-459 695 06.

Korstmossen zijn geen mossen maar zijn een bijzondere groep organismen die de symbiose zijn van een schimmelsoort met één of meer algen of bacteriën. De wetenschappelijke benaming voor deze groep is lichenen.

Gewoon schildmos *Parmelia sulcata*

Het grote voordeel van deze soortgroep is dat je ze letterlijk op elke straathoek en elk natuurgebied vindt. Dat maakt het mogelijk om heel dicht bij huis aan de slag te gaan met lichenen. En dat kan het hele jaar!

Ook in actuele milieudossiers zoals stikstof en klimaatverandering spelen korstmossen een grote rol want het zijn organismen die buitengewoon snel reageren op verandering in hun leefmilieu. De eerste kennismaking is eenvoudig en al snel kan je een 100 soorten zelf herkennen.

Eenmaal besmet met het lichenen-virus ga je al snel op zoek naar verbreding en verdieping van je kennis. Dat is precies waar deze werkgroep zich mee bezig houdt. Voor de belangstellende leek organiseren we laagdrempelige kennismakingsexcursies. Daarnaast organiseren we ook excursies voor de meer gevorderde lichenologen.

Tijdens de werkgroepavonden is er volop gelegenheid om ervaringen en kennis uit te wisselen, te leren omgaan met loep, binoculair en doorlichtmicroscop en meer te leren op het gebied van herkenning en studie van deze fascinerende organismen. Ook bieden we cursussen aan waardoor je snel grip krijgt op de materie.

Door zelf in je eigen omgeving of favoriete natuurgebied actief op zoek te gaan naar korstmossen en je waarnemingen vast te leggen in waarneming.nl, de Verspreidingsatlas, via Telmee of direct in de Nederlandse Database Flora en Fauna lever je een bijdrage aan het in kaart brengen van de korstmosflora in het werkgebied.

De werkgroep inventariseert ook gericht locaties en gebieden die van belang zijn in het kader van biodiversiteit, natuurbeheer en natuurbescherming. Het werkgebied is Zuid-Oost Brabant met het zwaartepunt op Eindhoven en directe omgeving.

De binnen-bijeenkomsten zijn vanaf 17 januari elke 4 weken in Gebouw D'n Aard, Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven, van 19:30 tot ca. 22:00 uur. De eerstvolgende avonden zijn dus 14 februari, 13 maart en 10 april. Zie ook het werkgroepenrooster op de website.

Er zijn excursies op de volgende data:

Zaterdag 10 februari 2024 naar Gijzenrooi

Zaterdag 9 maart 2024 naar de Genneparkten

Zaterdag 6 april 2024 naar Waalre.

Meer details betreffende de excursies vind je op www.blwg.nl/mossen/excursie.aspx.

Daar kun je je ook aanmelden om deel te nemen. Indien de excursie op volgeboekt staat, dan even contact opnemen met de coördinator van de werkgroep. Vaak kunnen er nog wel een aantal mensen extra mee.

Zie ook het artikel op pagina 26 van deze Venkraai!

Algemene ledenvergadering op donderdag 29 februari

Om 20:00 uur, in IVN-gebouw D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven.

Agenda

1. Ontvangst met koffie
2. Opening
3. Mededelingen, plannen en beleid van de afdeling
4. Vaststellen van de notulen van de Algemene Ledenvergadering op 16 maart 2023
5. Jaarverslagen
6. Financiën
 - 6.1. Rekening en verantwoording 2023
 - 6.2. Verslag van de kascommissie betreffende rekening 2023
 - 6.3. Decharge penningmeester
 - 6.4. Contributie 2025
 - 6.5. Herziening begroting 2024
 - 6.6. Begroting 2025
 - 6.7. Benoeming kascommissie (twee leden en een reservelid)
7. Verkiezing afgevaardigde en reserve naar de Vertegenwoordigende Vergadering
8. Samenstelling bestuur
 - 8.1. Aftreden van Jan Lanthers
 - 8.2. Aftreden van Ursula Elskamp
 - 8.3. Herverkiezing van Jan Lanthers
9. Vaststellen van datum Algemene Jaarvergadering in 2025
10. Statutenwijziging

De nieuwe statuten worden per e-mail aan onze leden toegestuurd. Leden zonder bekend e-mail adres zullen de statuten per post ontvangen.

 - 10.1. Vaststellen van het quorum (de stemming voor de statutenwijziging is alleen geldig als 2/3 van het totaal aantal leden aanwezig is, dit volgens onze statuten).
 - 10.2. Voorstel en stemming voor de statutenwijziging (kan niet doorgaan bij te klein quorum).

Als er minder dan ca. 180 leden aanwezig zijn (wat wel waarschijnlijk is), dan is er een tweede vergadering nodig, waarvan hieronder de aankondiging en agenda.
11. Rondvraag
12. Sluiting van de vergadering, waarna:

Presentatie van Brabants Landschap over de inventarisatie-resultaten behaald in Gijzenrooi

Agenda voor de extra algemene ledenvergadering op donderdag 4 april t.b.v. het goedkeuren van onze nieuwe statuten

Om 20:00 uur, in IVN-gebouw D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven.

Agenda

1. Opening door de voorzitter
2. Voorstel en stemming voor statuten wijziging
3. Sluiting van de vergadering

Bestuur: Schema van aftreden								
Functie	Naam	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Voorzitter	Sjef Ernes				x			xx
Secretaris	Anne-Marie Stoop				x			
Penningmeester	Gerard Vos		xx			x		
Lid	Ursula Elskamp	x						
Lid	Trudy Mennen		x			xx		
Lid	Jan Lanthers	x			xx			x

x = Herkiesbaar voor een volgende termijn xx = Statutair aftredend

Andere functies worden vervuld door:	
Cursuscommissie	Vacant - Ursula Elskamp
Lezingcoördinator	Vacant - Tijdelijk Ursula Elskamp
Publiciteit	Vacant - Tijdelijk Ursula Elskamp
Webmaster	Leon Dings
Redactie Venkraai	Gerard Vos, Jan Schellekens, John Bruinsma, Rob Aarts
Excursiecommissie	Annemieke van Vucht, Rob van Vucht, Jacques van Kessel, Natascha Jaegers
Natuurbeschermingscommissie	Jaqueline van Heek, Rob Aarts, Riki Slegers
Ledenadministratie	Ludy Aarts
Natuurhistorisch Secretaris	Vacature

Verslag van het bestuur over 2023

Jan Lanthers, secretaris

Bestuursactiviteiten

Nieuwjaarswandeling

Deze keer hebben we gewandeld op het landgoed Valkenhorst. De wandeling was met 32 leden bijzonder goed bezocht! De erwtensoepp smaakte weer uitstekend, bij Restaurant de Clown.

Vergaderingen

We hebben 7 keer vergaderd. Tijdens de vergaderingen zijn 69 acties gedefinieerd. We hebben ook twee keer met onze werkgroep-coördinatoren overlegd, in maart en in november. Aan de landelijke KNNV-beleidsraad is beide keren deelgenomen, waarvan 1 x digitaal, en de Vertegenwoordigende Vergadering is bijgewoond door onze vertegenwoordiger Jacqueline van Heek. We hebben ook nog een keer vergaderd samen met bestuur van de IVN-VEV. Verder is er twee maal provinciaal overleg geweest met de andere afdelingen in Noord-Brabant.

Bestuurssamenstelling

Onze reguliere ALV was op 16 maart in d'n Aard. De vergadering werd bijgewoond door 27 leden,

een normaal aantal, temeer omdat ook nog 17 leden zich hadden afgemeld. Op dat moment was er nog geen nieuwe voorzitter aangetreden. Maar op onze tweede ALV op 2 november konden we zowel een nieuwe voorzitter als een nieuwe secretaris verwelkomen. De aanwezige leden (helaas maar 17 aanwezigen en 23 afmeldingen) hebben Sjef Ernes als voorzitter gekozen en Anne-Marie Stoop heeft het secretariaat overgenomen. Allebei veel succes gewenst! We hebben echter nog geen mensen kunnen vinden voor de lezingen en de cursussen om Ursula te ondersteunen. We zoeken dus nog steeds!

Huisvesting

We zitten nu al meer dan negen jaar bij de IVN-VEV in d'n Aard in Veldhoven. Vanuit de gemeente Eindhoven is er nog geen initiatief voor een huisvesting aldaar.

Introductiecommissie

Er was weer een speciale excursie voor nieuwe leden met jammer genoeg maar weinig deelname.

Innovatie Commissie

Deze heeft tot doel, beleid uit te stippelen om onze afdeling toekomstbestendiger te maken. We zijn namelijk steeds verder aan het vergrijzen. De leden zijn nu Trudy Mennen, Hans van Sprang, Jan Schellekens, Han Monteiro en José Walthuis. In december heeft de IC haar eerste bevindingen gedeeld met het bestuur.

Adoptiegebied

Alle werkgroepen doen mee met de inventarisatie van Gijzenrooi. De eerste resultaten zijn gerapporteerd aan Brabants Landschap.

Werkgroepen

Er is een nieuwe korstmossen werkgroep gestart met als initiatiefnemer Jan Mudde en als leden een aantal deelnemers aan de cursus korstmossen. We hopen natuurlijk dat die werkgroep een succes gaat worden!

Statuten

Vanwege een nieuwe Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) moeten onze statuten worden aangepast. De notaris heeft reeds een voorstel gemaakt. We zullen het concept voorleggen aan onze leden tijdens de volgende ALV.

Publiciteit

Publiciteit voor lezingen en cursussen

Deze is in handen van Ursula. Zij zorgt dat er posters komen voor lezingen en cursussen en ze verzorgt voor de communicatie over deze activiteiten met de regionale IVN-verenigingen. Gerard Vos stuurt de informatie over de activiteiten zoals vermeld in de Venkraai door naar webbeheerder Leon Dings en naar Maxine Derksen die onze social media doet. Kijk ook eens naar onze accounts op Facebook en Instagram!

Venkraai

Ons verenigingsblad ziet er prachtig uit in kleur. Verhalen en foto's voor de Venkraai zijn van harte welkom! De redactie bestaat nu uit Gerard Vos, John Bruinsma, Rob Aarts, en Jan Schellekens.

Website

Leon Dings beheert onze website. Hij heeft het stokje overgenomen van Harry Nouwen. Inmiddels wordt die site ook door veel mensen bekeken en gebruikt voor aanmeldingen voor lezingen, cursussen en excursies.

Exposities

We zijn dit jaar niet aanwezig geweest met een kraam bij de open dag van het IVN. Vanwege het

warme weer (het was die dag meer dan 34 graden in de schaduw) en de voorspelde code oranje hebben we verstek laten gaan.

Berichten

Aan onze leden worden met e-mail verstuurd door Ludy Aarts. Dit is een heel goede en snelle manier om onze leden op de hoogte te houden.

Gedelegeerde activiteiten

Cursussen

Vanwege het gemis van een cursuscommissie worden deze georganiseerd door Ursula, zie het verslag. We hopen op versterking! Er zijn dit jaar 4 cursussen georganiseerd, waaruit een aantal nieuwe leden is bijgekomen.

Lezingen

Ook deze worden geregeld door Ursula. Er zijn 7 lezingen geweest in 2023. Ook voor de lezingen hopen we op versterking!

Ledenadministratie

Wordt gedaan door Ludy Aarts, in samenspraak met Gerard Vos. Ons ledenaantal ligt nu op 252, 7 meer dan vorig jaar.

Excursiecommissie

Deze wordt nu ingevuld door Annemieke van Vucht, Rob van Vucht, Jacques van Kessel en Natascha Jaegers. Er zijn dit jaar 25 excursies geweest, waarvan er twee zijn afgelast vanwege de weersomstandigheden. Het gemiddelde van het aantal deelnemers was 9,5, een lichte stijging t.o.v. vorig jaar.

Natuurbeschermingscommissie

Deze wordt getrokken door Jacqueline van Heek. Ze heeft versterking van Rob Aarts en Riki Slegers. Zie verder het jaarverslag van de NBC.

Vertegenwoordigingen

Die bij Trefpunt Groen Eindhoven wordt gedaan door Jacqueline van Heek. Ook bij de Stichting Stadsnatuur Eindhoven zijn wij vertegenwoordigd.

Tenslotte

Het bestuur wil alle mensen van commissies en werkgroepen bedanken voor hun inzet in het afgelopen jaar. Dit geldt natuurlijk ook voor alle anderen die zich voor allerlei activiteiten hebben ingezet.

Verder vindt u in dit nummer de jaarverslagen van de werkgroepen en commissies. Ik wil allen hartelijk danken voor het tijdig afleveren van hun bijdrage! Dit was mijn laatste jaarverslag bestuur, ik wens Anne-Marie veel succes als nieuwe secretaris!

KNNV Afd. Eindhoven - Financieel Jaaroverzicht 2023

	2021	2022	2023	2023	2024	2025
	Werkelijk	Werkelijk	Herz. Begr.	Werkelijk	Herz. Begr.	Begroting
Inkomsten						
Ledencontributie	6.972,75	7.143,85	7.100	7.399,00	8.045	8.620
Rente	0,14	0,00	0	108,69	110	110
Giften	0,00	0,00	0	0,00	0	0
In voorafgaand jaar vooruitbetaalde cursusgelden	0,00	0,00	0	0,00	0	0
Cursusbijdragen	600,00	2.720,00	2.000	1.797,00	1.300	1.300
Ger van Zanen voucher voor cursus	500,00	500,00				
Ger van Zanen voucher voor microscoop	500,00	500,00				
Diversen	26,00	0,00	0	49,00	0	0
Subsidie Gemeente Eindhoven	4.000,00	4.000,00	4.000	4.000,00	4.000	4.000
Jubileum fonds 2020	1.500,00					
Vergoeding Brabants Landschap voor inventarisatie Gijzenrooi				600,00		
Overheveling steun werkgroepen vanuit voorgaand jaar	280,00	300,00				
Inkomsten, totaal	14.378,89	15.163,85	13.100	13.953,69	13.455	14.030
Uitgaven						
Afdracht landelijke KNNV	4.786,50	4.950,25	5.500	5.351,00	5.600	5.800
Bestuurskosten	129,67	378,46	400	459,22	450	400
Venkraai (druk+ porto)	2.630,83	3.240,62	3.000	2.889,01	3.000	3.000
Werkgroepen	418,43	557,42	500	347,56	500	500
Onderhoud herbarium	0,00	0,00	0	0,00	0	0
Lezingen	100,00	353,00	300	495,00	400	400
Excursies	0,00	0,00	0	75,00	0	0
Publiciteit	0,00	0,00	200	0,00	400	400
Cursusuitgaven betaald uit Ger van Zanen voucher		320,11				
Overige cursusuitgaven	377,01	1.492,97	1.200	1.283,00	900	900
Kosten Website	0,00	0,00	0	0,00	0	0
Diversen	568,95	507,11	500	479,79	500	500
Huur gebouw Veldhoven	2.500,00	2.500,00	2.500	2.500,00	2.500	2.500
Bijdrage in extra stookkosten		200,00				
Jubileumfonds 2020						
Reservering Ger van Zanen voucher voor cursus	500,00					
Reservering Ger van Zanen voucher voor microscoop	500,00					
Inventarisatie Gijzenrooi				35,14		
Viering 75-jarig jubileum	2.732,70	500,00				
Kosten algemene betaalrekening (voorheen onder Diversen)				294,44	300	300
Kosten cursus-betalrekening				87,92	90	90
Kosten klantonderzoek spaarrekening		10,89		43,56	45	45
Overheveling steun werkgroepen naar volgende jaar	300,00					
Uitgaven, totaal	15.544,09	15.010,83	14.100,00	14.340,64	14.685	14.835
Jaarresultaat	-1.165,20	153,02	-1.000,00	-386,95	-1.230	-805
Balans per 31-12-2023						
Saldo betaalrekening NL27 INGB 0001 0660 49	1.912,54			Vooruitbetaalde contributie 2024		1.630,25
Saldo cursusrekening NL90 INGB 0005 2339 75	528,11			Fonds voor publikaties		3.800,00
Saldo spaarrekening NL31 ASNB 0853 9322 47	17.028,26			Reservering toekomstige huisvesting in beheer voor Mossenwerkgroep		1.400,00 200,00
				Werkend vermogen per 31-12-2022	12.825,61	
				Resultaat 2023	-386,95	
				Werkend vermogen per 31-12-2023	12.438,66	12.438,66
Totaal	19.468,91					19.468,91

Toelichting cijfers 2023

Vermeld zijn alle inkomsten en uitgaven over 2023

Toelichting herziene begroting 2024 en begroting 2025

De afdracht per lid aan de landelijke KNNV stijgt jaarlijks, door indexatie.

Zoals besloten in de ALV van maart 2023 bedragen in 2024 de contributies: € 35 (leden), € 15 (huisgenootleden), en € 20 (jongerenleden).

In de begroting voor 2025 is verondersteld dat de contributies bedragen: € 37,50 (leden), € 16 (huisgenootleden), en € 21,50 (jongerenleden).

Voor elk van de 8 werkgroepen is jaarlijks € 100 beschikbaar, te besteden aan natuurhistorische activiteiten.

Notulen Algemene Ledenvergadering op 16 maart 2023

Jan Lanthers, secretaris

Aanwezig

Plonie de Baar, Peter Backbier, Wim v.d. Ven, Willy Meijer, Herman Haijkers, Martien Helmig, Trudy Vos, Han Monteiro, Gerard Vos, Jan Lanthers, Ursula Elskamp, Leonhard Schrofer, Trudy Mennen, Harry Nouwen, Joep Spronk, John Bruinsma, Marleen Smulders, Harry Nouwen, Jacqueline van Heek, Jan Schellekens, Petra van Leeuwen, Rob Aarts, Wim v.d. Meughevel, Rob van Vucht, Annemieke van Vucht, Janny Landa, Geert Bode (27 personen)

Afwezig met kennisgeving

Riki Slegers, Monique Lanthers, Marianne van Zeventer, Carla van Moorsel, Margriet Bekking, Annemarie van Diepenbeek, Pieter van Breugel, Marianne van Stratum, Letty Morauw, Leon Dings, Shaoming Dings, Ton Hermans, Karin Koppen, Huub van Melick, Nel Bulthuis, Riki Slegers, Hans van Sprang, Ellen van Sprang (18 pers.)

Ontvangst met koffie

In d'n Aard in Veldhoven.

Opening

Bij afwezigheid van een voorzitter fungeert Trudy Mennen als dagvoorzitter en iedereen werd welkom geheten bij de vergadering. Ze stelt voor om in de agenda de notulen eerder te behandelen dan de mededelingen. Daar is de vergadering mee akkoord.

De secretaris leest de lijst van afgemelde personen voor.

Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 17 maart 2022

De notulen worden goedgekeurd, geen opmerkingen.

Mededelingen, plannen en beleid van de afdeling

Mededelingen

Trudy gaat in op de nijpende situatie bij het bestuur: veel te weinig mensen die willen meedoen. Ze doet nogmaals een beroep op mensen om zich aan te melden.

Trudy deelt ook mee dat er in de pauze gelegenheid is voor een hapje en een drankje en dat er na de pauze een lezing is van Rob Brinkhof over Gijzenrooi.

Trudy wijst op het bestaan van de Innovatie Commissie: Hieruit is ook voortgekomen dat we nu een adoptiegebied hebben: Gijzenrooi. Voor de mensen

die inventariseren zijn de hesjes binnengekomen, ze zal ze deze avond uitdelen. Helaas is er ondanks gemaakte afspraken geen KNNV tekst of logo op komen te staan, alleen Brabants landschap is vermeld. Brabants Landschap heeft nog een excursie voor de mensen voor de libellen en vlinders aangeboden, die waren er niet bij op 21 februari. Vivian Maas van BL gaat met zwangerschapsverlof, er is nog geen vervanger bekend. Trudy gaat zelf ook op vakantie, haar vervanger voor adoptiezaken is Wim van de Meughevel.

Plannen

We zijn van plan onze afdelingsfolders meer af te stemmen op de jeugd en op expats van ASML en de HTC. We hebben op het ogenblik 13 leden jonger dan 43 jaar, dat is erg weinig. Om expats aan te trekken werken we ook aan een Engelstalige folder. We zijn ook van plan om een speciale bijeenkomst voor jongere leden te organiseren in het najaar.

Annemieke merkt op dat we dat beter niet op 3 september kunnen doen, dan heeft de VWG een jubileumuitje. En bij de VWG zijn al 3 van de 13 genoemde jongeren aangesloten! Jan Schellekens merkt nog op dat we dan op ook onze website een Engelstalige versie moeten hebben! Hoe we dat moeten aanpakken is nog niet duidelijk. Wim v.d. Ven meldt nog dat de data van de planteninventarisatie op Gijzenrooi zijn gewijzigd, we zullen dit aan onze leden melden via Ludy.

Beleid

Ons beleid zal er op gericht zijn om te overleven als afdeling door het verhevigd zoeken naar mensen om het bestuur te versterken.

Jaarverslagen

Alle jaarverslagen worden goedgekeurd en er zijn geen vragen over.

Financiën

Rekening en verantwoording 2022

Gerard geeft een overzicht van onze financiën.

Verslag van de kascommissie betreffende rekening 2022

De kas is gecontroleerd door Leonhard Schrofer en Geert Bode. Leonhard leest het verslag van de kascommissie voor, de boekhouding is in orde bevonden. Er worden complimenten uitgedeeld aan onze penningmeester: de administratie is uitstekend in orde.

Decharge penningmeester

De dagvoorzitter stelt voor om onze penningmeester decharge te verlenen. De vergadering stemt hier mee in onder applaus.

Contributie 2023

De penningmeester stelt voor om de contributie voor 2024 te verhogen naar €35 en voor een huisgenootlid naar €15. Dit is noodzakelijk omdat de afdracht behoorlijk is verhoogd. Annemieke stelt dat de digitale verzending van de Venkraai veel geld zou besparen. De penningmeester zegt dat het contract met onze drukker nog 2 jaar doorloopt en dat we zo'n verandering dus pas tegen die tijd zouden kunnen doen. Er is wel de mogelijkheid om de omvang van de Venkraai te beperken. Er wordt ook gevraagd of €35 wel genoeg is, want er ontstaat op de begroting voor 2024 toch nog een negatief saldo. Volgens de penningmeester is dat niet nodig, gezien de ruime reserves. Ursula vraagt nog of we niet af kunnen van die hoge afdracht, het antwoord is: Nee! De vergadering stemt in met het voorstel van de penningmeester.

Herziening begroting 2023

Hier zijn geen verdere opmerkingen over.

Begroting 2024

Deze zal leiden tot een negatief saldo, het verlies kunnen we gemakkelijk financieren uit onze reserves. Het begrotingsvoorstel van Gerard wordt zonder commentaar aangenomen.

Benoeming kascommissie (2 leden & reservelid)

Leonhard Schrofer en Rob Aarts stellen zich beschikbaar. Een reservelid is niet benoemd.

Verkiezing afgevaardigde en reserve naar de Vertegenwoordigende Vergadering op za 22 april 2022 in Assen

Jacqueline wil erover denken om de VV bij te wonen. De stukken over de VV zullen haar door de secretaris worden toegestuurd. Misschien gaat er ook nog iemand van het bestuur naar de VV. Er is wel een belangrijke punt om over te stemmen: de naamsverandering van de KNNV: natuurhistorische wordt Natuur. Dit zou dan ook voor ons gaan gelden!

Samenstelling bestuur

Jan Lanfers heeft te kennen gegeven na 20 jaar te willen stoppen met het secretariaat. We hebben nog geen opvolger gevonden ondanks veel rondvragen. Hij wil het werk nog maximaal een jaar voortzetten, in 2024 loopt ook zijn reguliere termijn af. Dit geeft wel een ernstige situatie voor de afdeling: zonder voorzitter kan nog, maar zonder secretaris is het afgelopen. We stellen als bestuur nu een ultimatum:

als er op 1 november geen zicht is op een nieuwe secretaris gaan we bekijken hoe we de afdeling kunnen opheffen. Iedereen wordt dus met klem verzocht bij zichzelf en binnen zijn netwerk te zoeken naar mogelijkheden voor een oplossing.

Wijziging Huishoudelijk Reglement i.v.m. studentenlidmaatschap

Het bestuur stelt voor om in het HHR de term "jeugd lid" te vervangen door "studentenlid". Dit om de naam beter de lading te laten dekken, dit lidmaatschap loopt immers tot 25 jaar. De vergadering vindt het toch een verkeerde term, er wordt besloten om er "jongerenlid" van te maken. De secretaris zal hiervoor zorgen.

Vaststellen van datum van Algemene Jaarvergadering in 2024, voorstel is 14 maart

De vergadering stemt hiermee in.

Rondvraag

Geen vragen.

Sluiting van de vergadering

Trudy sluit de vergadering en reikt nog wat cadeaus (een netje met chocolade-eitjes) uit aan mensen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de vereniging:

Wim van der Ven voor zijn assistentie bij lezingen en cursussen,

Harry Nouwen voor het bijhouden van onze website,

Ursula Elskamp voor het organiseren van onze cursussen en lezingen,

Rob Aarts als lid van onze NBC,

Annemieke van Vucht als lid van de excursiecommissie,

Ludy Aarts voor het bijhouden van onze ledenadministratie.

Bovendien heeft Trudy nog een verrassing voor de secretaris vanwege 20 jaar dienst.

Jaarverslagen van de werkgroepen en commissies over 2023

Vogelgroep

Hans van Sprang

De vogelgroep in 2023 en daarna

Laat ik u eerst uit de droom helpen, dit is niet het jaarverslag van de vogelgroep. Al was het maar omdat de afzonderlijke excursieverslagen samen een prima beeld van 2023 geven. Het gaat wel ergens over.

Ik vraag me af waarom ook nu nog de kerk en de natuur allebei steeds proberen om ons in verwarring te brengen. Sommigen zeggen dat dit een eeuwenoud pact is, maar ik geloof niet in complotten. Iedere dag slaat de kerkklok hier al maanden 12x om 8 uur en als hij 1x slaat is het dus mogelijk 9 uur of half 9 of half 10 of één van die andere halve uren waarvan ik alleen bij westenwind het bestaan opmerk.

En als ik dus wil opstaan als ik de klok 8x hoor slaan, dan weet ik dat het in deze tijd van het jaar donker is, maar waarom de kerk mij dan al om 4 uur uit bed wil hebben?

De natuur is al niet veel beter. Overal in Brabant en de rest van Nederland doen we uitgebreid aan de schepping van nieuwe natuur. Vogelgebieden worden gemaakt, de een nog mooier dan de ander. Grauwe ganzen zijn ons deel, Grutto's verwelken, Wulpen wijken naar betere landen en het lijkt of nieuwe natuur te veel is voor onze vogels. Misschien verdwalen ze erin of is er simpelweg zoveel nieuwe ruimte dat de vogels zich erover verspreiden en wij ze dus niet meer zien. Want dat bedoelde ik: we maken heel veel nieuwe natuur en blijven verward achter: waar zijn de bedoelde bewoners?

Insectenwerkgroep

Piet Tutelaers

Eind vorig jaar zijn we begonnen met het inventariseren van de geleedpotigen in Gijzenrooi, het natuurgebied van Brabants Landschap dat is geadopteerd door onze afdeling.

Ons eerste bezoek was op 16 november 2022. We hebben toen bodemonsters genomen door het zeven van bladstrooisel. Onze camper heeft hierbij dienst gedaan als rijdend laboratorium. Met behulp van een sterke LED lamp doorzoeken we het strooisel en alles wat we dan tegenkomen wordt door Gerard gefotografeerd vanuit een Petrischaaltje dat is bespoten met grijze verf voor een geschikte achter-

grond. De foto's worden opgeslagen in het programma "Klasse" nadat ze zijn voorzien van een wetenschappelijke naam. Helaas lukt dat niet altijd. De Kortschildkevers bijvoorbeeld zijn erg moeilijk op naam te brengen. Je hebt daar veel "look alikes". Bij de determinatie maken we gebruik van het fotoherkenningsprogramma van waarneming.nl. Maar ook dat programma laat het wel eens afweten.

Alles is maakbaar. Natuur moet doen wat wij voor natuur uitdenken. De huidige generatie, mensen die nu geboren worden, wordt allemaal gezond 120 jaar oud en vlak voor corona was het nog gemeengoed om te praten over het feit dat we in de nabije toekomst allemaal 300 jaar oud zouden kunnen worden als we maar voldoende vaak naar onze "garage" zouden gaan voor reparatie aan ouderdomsschade.

En ondanks al deze mooie vergezichten en o zo maakbare toekomstbeelden zitten we nu nog even met het nu. Een vogelgroep die wanneer het weer het toelaat een maandelijks excursie houdt, vaak in de omgeving en soms wat verder weg. Maar ook een groep die kleiner wordt omdat de deelnemers net als de meeste KNNV leden al wat op leeftijd komen. Nee, we staan niet meer om half zes in de ochtend met lieslaarzen aan te kleumen in de Peel om ganzen te zien opstijgen bij zonsopgang. Wat we wel doen? We gebruiken de kennis en ervaring van alle deelnemers om zoveel mogelijk te horen en te zien tijdens onze excursies. Buiten te zijn en te genieten.

En ja, soms zie je dan toch wel erg weinig vogels, omdat die een ochtendje vrij hebben genomen of zo. Dat het dan toch een fijne excursie wordt komt doordat we er een fijne excursie van maken met elkaar. Nu je dit toch leest, misschien wil je ook wel zo nu en dan, eens in de maand, mee met zo'n fijne excursie. Bel gewoon even met Willy, onze coördinator en spreek af dat je mee gaat. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd.

We hebben het gebied inmiddels 39 keer bezocht en dat heeft 438 verschillende soorten opgeleverd. Een favoriete plek voor ons is de Kaardenbollen- en Venkelakker. Hier hebben we tussen eind april en begin

mei, op de grens met het aangrenzend weiland, één barrièreval geplaatst. Dit leverde een twintigtal soorten op waaronder veel Wolfspinnen en een bijzondere Krabspin, namelijk de Heidekrabspin (*Xysticus acerbus*), een soort die alleen bekend is uit Zuid-Limburg en recent uit natuurgebied De Sijsten bij Tilburg (Johan van de Heuvel op waarneming.nl).

In juni vingen we met het kloppen van Klimop een andere bijzondere spin, de Roodpootgalgspin (*Diploena erythropus*). Galgspinnen worden zo genoemd omdat ze webdraden maken die aan een substraat worden vastgehecht, en wel zo dat als een mier er tegenaankomt de draad breekt waardoor de mier opgetild wordt zodat het op een galg lijkt. Ook deze soort is nog maar zelden waargenomen in Nederland.

Roodpootgalgspin – Foto: Gerard Vos

Op 17 augustus en 17 september hebben we nachtvlinders geïnventariseerd bij de boerderij van kennissen van Rob Brinkhof op Gijzenrooi 4. De eerste keer was redelijk succesvol, op de tweede avond viel de opbrengst erg tegen. Rob heeft een website waar in hij zijn ideeën over dit gebied presenteert: mooigijzenrooi.nl.

Op de Stratumse Heide, een afgerasterd gebied grenzend aan Gijzenrooi, is door Geert een vlinderroute

gelopen op hetzelfde traject als Ecologica dat in het verleden heeft gedaan. Tussen 1 april en 30 september is deze route twaalf keer gelopen. In het voorjaar waren er opvallend veel Citroenvlinders en in juni en juli een behoorlijk aantal Heideblauwtjes. Vermeldenswaard zijn Kleine parelmoervlinder, Oranje lusernevlinder, het Rood weeskind en de Blauwvleugelsprinkhaan.

Op vrijdag 3 maart 2023 waren we te gast bij Gerard en Trudy Vos. Gerard liet ons zijn zelfgebouwde stacking apparaat laten zien, en we konden genieten van zijn prachtige foto's gemaakt tijdens de inventarisatie van Schoorsveld.

Op 12 april 2023 zijn we te gast geweest bij Natuurbegraafplaats Schoorsveld. Tijdens een gezellig samenzijn met een hapje en een drankje is ons eindverslag uitgedeeld en zijn er foto's gemaakt ten behoeve van de promotie van Schoorsveld.

In juni 2023 heeft Geert op verzoek van Laura Rutjes een gastles gegeven voor groep drie van een lagere school in Eindhoven. Laura volgt een opleiding voor onderwijzer en deed daar stage. Geert had het boek 'Rupsje nooit genoeg' van zijn dochter meegenomen en de doos met insecten die door ons werd gebruikt tijdens de Strabrechtse heidedag.

Tussen april en juni verzorgde Annemiek een korte cursus "Wilde Bijen" voor 22 cursisten. Het praktijkgedeelte bestond uit excursies naar de insectenrijke natuurtuin 't Loo in Bergeijk en naar adoptiegebied Gijzenrooi. In steilranden op de Stratumse Heide konden cursisten mooie populaties Grijszandbijen, Grote zijdebijen en bijbehorende Koekoeksbijen observeren.

Voor onze publicaties, zie www.tuite.nl/iwg bij de diverse specialismen, en voor de ledenlijst: www.tuite.nl/iwg/leden.

Mossenwerkgroep

Marleen Smulders

Ook in 2023 hebben we de tweewekelijkse excursies op donderdag weer opgepakt. Die excursies gaan met uitzondering van de maanden juli en augustus het hele jaar door, mits het weer geen spelbreker is. Dat laatste is dit jaar helaas vaak het geval geweest, vaak was het te droog, of juist weer te nat. Maar dat neemt niet weg dat we toch vele mooie onderzoeksdagen hebben meegemaakt.

Een excursiedag betekent dat we om 10:00 uur afspreken en doorgaans zijn we dan tot ongeveer 15:30 uur in het veld. De mossen komen bij ons op

de eerste plaats, maar er zit bij onze groep ook wel kennis over andere zaken. Dus als er bijzondere vogels, paddenstoelen, insecten enz. op ons pad komen, dan krijgen die ook de nodige aandacht. Behalve leden van de KNNV Eindhoven zijn er bij onze werkgroep ook leden van de afdelingen Breda en Tilburg.

Onderzoek

Een groot deel van het jaar zijn we bezig geweest in de omgeving van het Groot- en Kleinmeer tussen Vessem en Wintelre. Daar zijn we eind 2021 begon-

nen en het veldwerk is inmiddels nagenoeg afgerond.

Zoals de meeste werkgroepen van de afdeling Eindhoven zijn we ook gestart met onderzoek in Gijzenrooi. We zijn er inmiddels drie keer geweest, maar eind 2023 stond een groot deel onder water. Zodra dat wat gezakt is gaan we daar verder. In december zijn we gestart met een inventarisatieproject in de omgeving Vresselsbos bij Nijnsel. Verder gaan we in samenwerking met leden van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg eenmaal per maand op zaterdag naar een natuurgebied in Limburg. Mossenliefhebbers die op donderdag geen mogelijkheid hebben om mee te gaan kunnen dan misschien wel aansluiten. In 2023 hebben we het natuurgebied Zwartwater bij Venlo onderzocht. We gaan nu starten bij de Holtmühle bij Belfeld. Van 17 tot 24 april deden we op verzoek van Natuurmonumenten een meerdaags onderzoek op de Brunsummerheide. Dat was ook samen met de Limburgse bryologen

Onze gastvrijheid

Ook zin om een keer mee te gaan? Iedereen is welkom om zich bij ons aan te sluiten, ook al heb je weinig kennis van mossen. De ervaren werkgroepleden vinden het allemaal leuk om anderen wegwijs te maken. Mossen leer je het best in het veld door met ervaren mensen mee te gaan.

Micro-hydrobiologische werkgroep, in samenwerking met de afdeling Zuid van het NGVM

Joost van de Sande

We hebben op de werkavonden vooral watermonsters bekeken. In het begin van het jaar stond het water op de meeste plaatsen nog laag maar in de loop van het jaar werd dat wel goedge maakt. Een belangrijk deel van onze activiteiten betrof Gijzenrooi dat we een drietal keren hebben bezocht en waar we water van het Kanunnikensven, het Kampven en het Kippenven hebben bekeken.

Bij onze jaarlijkse microscopiedag op zaterdag 3 juni hebben we het ven achter het Gemeentehuis in Waalre bezocht. Het is een prachtige dag geworden met enthousiaste deelnemers en mooie waarnemingen. Het water was uitzonderlijk rijk aan sialgen en andere organismen, en de deelnemers konden hun hartje ophalen. Voor het bekijken van de genomen watermonsters waren we weer te gast in het Oude Wandelpark in Valkenswaard, waar het de inwendige mens ook aan niets ontbrak.

Van drie lezingen hebben wij als microscopisten bijzonder kunnen genieten dit jaar: "Vennen in Bra-

Inventarisatieresultaten 2023

De resultaten van de inventarisaties worden altijd doorgegeven aan de landelijke database van de BLWG en zijn zichtbaar in de verspreidingsatlas *verspreidingsatlas.nl*

- Buikheide/Grootmeer tussen Vessem en Wintelre, start inventarisatieproject oktober 2021. Dit project is nagenoeg afgerond.
- Gijzenrooi, adoptiegebied KNNV Eindhoven.
- Zwartwater bij Venlo, start in september 2022. Dit project is afgerond in 2023.
- Brunsummerheide: Inventarisatie gedaan op verzoek van Natuurmonumenten. Meerdaags onderzoeksproject van vier aaneengesloten dagen.

Publicaties

M. Bekking, 2023. BLWG voorjaarsweekend 2022 in Valkenswaard, een bryologisch verslag, Buxbaumiel-la 126, januari 2023.

M. Bekking & K. van Dort, BLWG zomerkamp Urbasa 2022, Parque naturel de Urbasa-Andia (Navarra, Spanje), Buxbaumiel-la 127, mei 2023

M. Smulders, Mossen op de Landschotse Heide, inventarisatieproject mossenwerkgroep Eindhoven, maart 2023, Website KNNV Eindhoven.

bant" door Gwendy Haanskorf, "Evolutielijnen onder algen" door Dora de Cremer van het KAGM, en "Micrografie in de diepte" door Sipke Wadman.

Het contact met het KAGM (Koninklijk Antwerps Genootschap voor Micrografie) betrof verder vooral de microscopiedag en sommige van onze leden hebben ook hun werkavonden bezocht.

Bij het NGVM (Nederlands Genootschap voor Microscopie) zijn er ook dit jaar weer een aantal Zoommeetings geweest en onze vrienden uit den Lande waren zeer goed vertegenwoordigd op de microscopiedag.

Het ledenbestand (KNNV+NGVM) is nu 10. Helaas hebben een paar leden de werkgroep verlaten, maar gelukkig is er ook nieuwe interesse vanuit de KNNV.

Onze werkavonden zijn komend jaar weer op de 1ste en 3de maandag van de maand. Eenieder is dan welkom om zomaar een kijkje te komen nemen of onze werkgroep voor permanent te versterken.

Floristische werkgroep

Wim van der Ven

De Floristische werkgroep gaat van half april t/m augustus naar buiten. De eerste acht weken bezoeken we steeds een kilometerhok. Dezelfde km-hokken lopen we weer vanaf half juni. De andere vijf keer dat we naar buiten gaan bezoeken we gebieden die we leuk vinden en waar we al een tijd niet zijn geweest.

De volgende km-hokken hebben we op de dinsdagavonden geïnventariseerd:

159-384	Zwaanstraat
153-394	Monnikenweg
150-394	Woekens
165-384	Varkensput
166-384	Collse hoefdijk
167-383	Spaarpot
165-382	Hulst
166-382	Kleine Dommel
160-391	Oudmeer
162-382	Eindhovens kanaal
161-382	Dommel
161-383	Dommel

Van alle km-hokken en gebieden maakten we een elektronische lijst in VERA of op een streeplijst zoals die door Floron worden gebruikt.

In Gijzenrooi hebben we samen met de Plantenwerkgroep in 5 plots van 5 bij 5 meter vegetatie opnames gemaakt. Het was zeer leerzaam. Misschien ging onze werkgroep wat te vlug en gebruikten we te veel wetenschappelijke namen zonder de Nederlandse namen te noemen of te weten.

We hebben een km-hok in de Mortelen en een km-hok in de Scheeken geïnventariseerd. Dit omdat we van deze gebieden gegevens hebben uit de jaren 30 en van de jaren 80 en 90. Dus we kunnen die periodes met elkaar vergelijken.

Dit jaar viel het ons op dat de sommige planten dit jaar wel erg groot zijn. Zo groot dat we twijfelden of we wel met de juiste soort te maken hadden. Met name Naalbaar- (*Setaria*), Liefdegras- (*Eragrostis*) en Hanenpootsoorten (*Echinochloa*).

Wat ons ook is opgevallen is dat we voorheen vaak Europese hanenpoot (*Echinochloa crus-galli*) vonden maar tegenwoordig vaker Stekelige hanenpoot (*Echinochloa muricata*) zien.

Een bron van grote zorg is de Forez-streepvaren (*Asplenium foreziense*) aan het Eindhovens Kanaal. Op deze enige groeiplaats in Nederland en België kwam de plant in 2023 nauwelijks meer voor!

Bijzondere soorten

Aan een boom zo vol geladen mist men al snel wat leuke opgaven. We beperken de opmerkingen tot:

- Colombiaanse wolffia (*Wolffia columbiana*): het Eindhovens kanaal zit er in ieder geval rond Geldrop 'vol' mee.
- Gestreepte brem (*Cytisus striatus*): een enorm exemplaar op het ruderaal veldje bij de spoorlijn tussen de Daf en Geldrop.
- Sikkelklaver (*Medicago falcata*): in een berm langs de Zwaanstraat.
- Waterlepelkje (*Ludwigia palustris*): dominant in de vijver naast de Effenaar.
- Geel vogelpootje (*Ornithopus compressus*): massaal in een middenberm in Eeneind.

Winterperiode

De winterperiode, maanden september t/m maart, komen we om de week op de KNNV-woensdagavond in D'n Aard bij elkaar en werken we aan het herbarium waar we de afgelopen jaar verzamelde en gedroogde planten opplakken, fotograferen en opbergen. Voor we ze opbergen gaan deze planten een week in de diepvries om eventueel insecten te doden. Als we dat laatste niet doen worden de planten aangevreten waardoor we de planten niet meer kunnen gebruiken voor onderzoek.

In deze winterperiode komen we ook op dinsdag overdag bij elkaar om aan het herbarium te werken. Dit jaar hebben we dat alleen in januari, februari en maart gedaan. In de najaarsperiode zijn we op deze dinsdag niet meer bij elkaar gekomen. Alle aanpassingen van de namen hadden we gedaan en alle exemplaren zijn nagekeken op fouten.

Meedoen

Kijk in de loop van maart eens in onze agenda op internet (KNNV Eindhoven > Werkgroepen > Floristische werkgroep > Agenda) om te zien waar wij op dinsdagavond in het zomerseizoen bij elkaar komen. Wil je planten beter leren kennen, loop dan eens een tijdje met ons mee. Wij helpen beginnende floristen altijd maar je moet het voornamelijk zelf doen, zelf vragen stellen. Beperk je per keer tot een klein aantal planten die je thuis vervolgens uitgebreider kunt bestuderen.

Iedereen is van harte welkom om ons gezelschap te versterken.

Plantenwerkgroep

Petra van Leeuwen

't Afgelopen jaar plantenwerkgroepden we weer als vanouds: op 2 maandagavonden per maand trokken we naar buiten!

In samenwerking met de Floristische werkgroep werkten we 2 avonden mee aan de inventarisatie van verschillende plots op de Stratumse Heide. Dit in het kader van de adoptie van Gijzenrooi/Stratumse Heide. Om ons goed voor te bereiden hebben de Floristen een avond verzorgd over de te gebruiken methode van vegetatie-onderzoek: de Tansley-schaal

Op overige avonden verdiepten we ons in water en oeverplanten. Verschillende gebiedjes bezochten we: Tongelreep, Karperen, Moerputten en het Vlasrootven.

Petje af voor plantenwerkgroepers Conny en Jeanine die de basiscursus Flora van FLORON volgden en met succes hebben afgerond.

Vogelwerkgroep

Josefien Lansbergen
Martien Helmig

Het jaar 2023 was een jubileumjaar: De Vogelwerkgroep bestaat 60 jaar. Dat is in de loop van het jaar gevierd met verschillende activiteiten. Belangrijkste was wel het bezoek aan de Marker Wadden in mei, met 17 deelnemers. In Geldrop werd een gepast feest gevierd met leden en partners, waarin gezelligheid en terugblikken de voornaamste ingrediënten waren.

In de periode september tot half april werden tweemaal per maand bijeenkomsten gehouden. Steeds op de woensdagavond, met een kort vergaderdeel en een studieonderwerp dat meestal door de leden zelf werd verzorgd. Een kleine commissie zorgt voor de planning, maar de ideeën komen van de leden zelf.

Aan de orde kwamen onder meer: Workshop adoptiegebied Gijzenrooi, systematiek en taxonomie, het slaapgedrag van vogels, pootkleur van ganzen en meeuwen, snavels in relatie tot voedsel, eclipskleden van Krakeend en Wilde eend, en een reisverslag naar Gambia. Een aantal van de vogelsoorten werd uitgediept aan de hand van artikelen in bijv. Limosa of het Belgische blad Oriolus.

Een vast onderdeel van de bijeenkomsten is het repeteren van vogelgeluiden, van enkele lastige wintergasten waaronder die van Ganzen, maar ook van trekvogels en zangers.

Voor de 10e keer deden we mee aan de FLORON-Plantenjacht in de winter. Met nog 2 extra plantenjagers tijdens de excursie telden onze lijsten 2x 25 verschillende bloeiende wilde planten! Madeliefje prijkte weer op nummer 1 dit jaar.

In de winterperiode zochten we de verdieping op van de waarnemingen die we deden op de Stratumse Heide.

We kijken nu de eerste voorjaarsbloeiers de grond uit, de blaadjes van Gewoon speenkruid zijn al zo groot als kwartjes!

Met een plantenwerkgroep-9-tal hebben we een mooie groep. Iedereen die graag meer wil leren over wilde planten is van harte welkom!

Ook bijzondere waarnemingen worden met elkaar gedeeld, zoals de paring van 2 Slechtvalken op de kerktoeren in Geldrop, en 50 Kraanvogels over de Herbertusbossen en vele andere. Een paar mooie waarnemingen uit de Marker Wadden zijn als foto bijgevoegd.

Baardmanneling, vrouw - *Panurus biarmicus*
Foto: Martien Helmig

Enkele leden hebben deelgenomen aan aan het Symposium Basiskwaliteit Natuur in Den Bosch en anderen aan de jaarlijkse Sovon-dag in Barneveld.

Enkele leden doen mee aan officiële tellingen van Sovon, Vogelbescherming of Brabants Landschap. Zo wordt meegedaan met PTT (punt-transect-telling),

Midwintertelling (watervogels) in een groot aantal wateren in de regio, kolonievogeltellingen (Blauwe reigers en Roeken), MUS (urbane soorten) of particuliere inventarisaties van Kerkuilen in een aantal nestkasten in de regio. In het adoptiegebied Gijzenrooi werd meegedaan met een vereenvoudigde vogelinventarisatie.

Een commissie stelt de excursiedoelen voor. Het hele jaar door wordt elke woensdagmorgen een excursie gehouden, meestal in de regio. Excursies in het weekend, doorgaans om de 2 à 3 weken en vaak wat verder weg, staan ook open voor andere KNNV-leden.

Dit jaar is het voorjaarskamp gehouden in Flevoland, waar de excursie naar de Marker Wadden deel van uitmaakte.

Het najaarskamp was op Texel, met 11 deelnemers. Deze 'kampen' staan overigens ook open voor partners. Verblijf: kamperend, B&B of in vakantiehuisjes.

Cursuscommissie

Ursula Elskamp

In 2023 heeft KNNV afd. Eindhoven 4 cursussen aangeboden.

Minicursus Tuinvogels herkennen

Na twee eerdere afgelastingen konden docenten Rob Aarts en José Walthuis dit jaar negen deelnemers verwelkomen op de minicursus "Tuinvogels herkennen" in januari. Bij de voorstelronde bleek dat sommigen al over aardig wat kennis beschikten. Één van hen vertelde bijvoorbeeld in zijn tuin wel 22 verschillende soorten vogels waargenomen te hebben in de loop der jaren, waaronder een Koperwiek. Dit was dan ook een tuin met grote bomen en struiken waar de natuur haar gang kon gaan, precies waar vogels van houden.

Voor de pauze leerden de cursisten van José wat tuinvogels zijn en aan welke kenmerken en eigenschappen je de verschillende soorten kunt herkennen en onderscheiden. Na de pauze vertelde Rob wat een goede tuin is voor vogels. Iedereen kreeg de folder met 14 slimme tips voor een groene vogeltuin van Vogelbescherming Nederland mee. Tot slot lieten de docenten ons een afbeelding zien van de stad Eindhoven, met daarin vogels 'geplakt' die tegenwoordig steeds vaker in de stad voorkomen.

Informatie over de vogelstand in Nederland is te vinden bij SOVON. Daar vind je bijv. dat de Kuifleeuwerik al sinds vijf jaar is uitgestorven maar dat broedende Scholeksters steeds meer op daken te vinden

Geoorde Fuut - *Podiceps nigricollis*

Foto: Martien Helmig

Het jaar werd afgesloten met een heuse puzzel over samengestelde fotoportretten van meerdere vogels. De traditionele Zeeland-excursie tussen kerst en nieuwjaar werd verschoven naar januari.

Op 31 december telde de Vogelwerkgroep 31 leden en 4 zgn. correspondentieleden.

zijn, ook in Eindhoven. Op een winterse zaterdagmorgen liepen we met zes cursisten, twee docenten, een correspondent en een fotograaf van het Eindhovens Dagblad over deels glibberige en verijsde paden in Genneper Parken. We hebben boven verwachting toch heel wat tuin-, en enkele bos-, water- en weidevogels kunnen waarnemen (maar ook veel viervoeters en hun baasjes).

Korte cursus Wilde bijen

De cursus "Wilde bijen" was twee keer eerder niet doorgegaan vanwege de coronabeperkingen. In 2022 zat de cursusplanning vol. Voor 2023 bleken we op zoek te moeten naar een nieuwe docent. In Annemiek van Dijk vonden we een bijzonder enthousiaste en deskundige docent. Er waren 22 inschrijvingen voor deze cursus die bestond uit 3 theorieavonden en 2 excursies, verspreid over de maanden april, mei en juni.

De deelnemers waren zeer te spreken over de opbouw van de cursus, de prachtige foto's, de duidelijke uitleg en de hoeveelheid kennis en inzicht die Annemiek in korte tijd wist over te dragen.

Wat het programma van deze cursus zoal behelsde: Wat zijn bijen en hoe herken je ze; herkenning en biologie van verschillende bijensoorten, verdeeld over meerdere lessen; parasitaire bijen en andere belagers; de relatie tussen wilde bijen en planten; ecologie van wilde bijen; bescherming van wilde

bijen in tuin en landschap; praktische tips voor insectenhôtels enz.

Deelnemers ontvingen vooraf en na elke les documenten met cursusinformatie en digitale links naar papieren en digitale kennisbronnen. Met behulp van binoculaires konden we tijdens één van de lessen details van bijen bekijken. Tijdens de lessen zette Anemiek haar creativiteit in om op speelse wijze te toetsen hoeveel kennis bij de aanwezigen was blijven hangen. De twee excursies hadden een goed gekozen locatie, en waren uitstekend verzorgd (zie bovenstaande foto, aan het eind van de 2e excursie).

Kennismakingscursus Spinnen

In september was er na zeven jaar weer een cursus over Spinnen. Negen cursisten genoten van de presentatie van Jan Kersten. In een theorie-avond kwamen alle belangrijke zaken over deze groep geleedpotigen met 4 paar poten aan bod, met prachtige foto's van vertegenwoordigers uit de tientallen spinnenfamilies en hun verwanten: Van de spinnen zelf, hun eiafzetting, broedzorg, webbouw (als ze daaraan doen) en jachttechniek.

Met deze basiskennis gingen zes cursisten twee dagen later onder de begeleiding van Jan Kersten en

Riek van den Bosch op excursie vanaf Natuurpoort Vennenhorst in Someren, gewapend met loep, boek en/of smartphone en camera. Van de ongeveer 20 spinnen (-soorten) die we tegen kwamen was wel het meest spectaculair het Kruisspinnvrouwtje middenin haar web en het veel kleinere Kruisspinnmannetje dat telkens pogingen tot toenadering ondernam (zie foto links). Ander bezienswaardigs: de rupsen van de Absintmonnik op Bijvoet, de larve en twee cocons (net zandknikkers) van een Mierenleeuw en vlak daarbij ook de rups van een Wapendrager.

Minicursus Korstmossen

Als laatste cursus in het najaar werd voor het eerst in onze afdeling een minicursus Korstmossen gehouden. Docent Ton Hermans was bereid om een lesavond en een excursie voor te bereiden voor respectievelijk eind november en begin december. De twee handzame deeltjes van de 'Determinatietabel voor Korstmossen op bomen' waren in de cursusprijs inbegrepen. De belangstelling bleek groot, een cursist kwam zelfs uit Zoetermeer. Vóór de sluitingsdatum van

aanmelden was de cursus al volgeboekt en kwam er een wachtlijst.

In de eerste helft van de lesavond kregen de 22 cursisten basiskennis over korstmossen voorgeschoteld: wat korstmossen precies zijn, uit welke onderdelen ze bestaan en welke vormgroepen er zijn. In de tweede helft gingen ze aan de slag met determinatietabel en loep om korstmossen op meegenomen takken op naam te brengen, met ondersteuning van Ton Hermans, Karin Koppen en Jan Mudde. Tijdens de excursie in Waalre-dorp en het aangrenzende buitengebied troffen we het geweldig met het weer: het was koud, maar droog en zonnig! Met determinatietabel, loep, camera/smartphone en kniebescherming werden op allerlei plekken de aanwezige korstmossen 'onder de loep' genomen: op grote stenen, stoeptegels, bomen en struiken, hekwerk enz. (zie foto 4).

Tijdens de pauze bij het oude Willibrorduskerkje introduceerde Jan Mudde zijn initiatief voor de oprichting van een Korstmossen Werkgroep Zuid-Oost Brabant. Belangstellenden kunnen zich als vervolg op deze cursus per mail bij hem aanmelden voor deelname aan excursies en binnen-bijeenkomsten van de werkgroep (zie de website eindhoven.knnv.nl).

Natuur Beschermings-Commissie

Jacqueline van Heek

Terugblikkend naar afgelopen jaar kom ik automatisch uit bij de voorgaande jaren. Welke langjarige projecten lopen er nog? Als NBC staan we hier niet alleen voor. Naast onze interne overleggen vinden regelmatige overleggen plaats met de TGE coördinatoren Esther de Roos, Nuno Curado en de aangesloten groengroepen, en met de Stamtafel Biodiversiteit waar ook de gemeente aansluit, net als bij ons KNNV bestuursoverleg.

Gennep

Gennep en het inrichtingsplan, start 2020 met RHK BV, waar alle aspecten van de GennepParken aan bod kwamen, was afgerond. De beloofde verdieping t.a.v. de natuurwaarden werd ingelost door ecooloog Onno Vrind van RHK. Samen met KNNV, Stadsnatuur, Heempark, Gennep Hoeve, betrokken buurtbewoners, gemeente, en TGE gaan we aan de slag.

Als basis hanteren we de monitoringsgegevens van de KNNV (zie rapport Ecologica 2016). Rekening houdend met recreatiedruk en klimaatverandering worden concrete afspraken gemaakt. Rustbosjes, perceelranden, heggen, poelen en hun oeverbegroeiing, verlichting, honden aan de lijn. Dit inclusief het beheer en de daarbij behorende financiën.

Ontwikkelingen van BIC

Compensatieplan BIC 1, het riviertje Ekkersrijt nadert zijn voltooiing, faunapassage Anthony Fokkerweg staat nog op de agenda. Voor BIC 2 zijn de plannen nog in ontwikkeling: Versterken van het bosgebied, denk aan Havik en Ransuilnest! Daarnaast handhaving van de NNB gebieden en uitbreiding hiervan.

De Wielewaal

De Wielewaal en zijn ontwikkelingsvisie zijn nieuw dit jaar. Kaders daarin van de gemeente, als belangrijkste richtlijn, houden we goed in ons achterhoofd: de Natuur moet worden behouden en versterkt. De Wielewaal wordt opgenomen in het Stadsbos met als gebiedsgrenzen Boschdijk, Beatrixkanaal, Anthony Fokkerweg, en Elburglaan. Dit Stadsbos staat gedefinieerd als Natuur en Landschap (zie Groenbeleidsplan), wat geldt als zwaarste bescherming van het groen, daar waar niet gebouwd wordt. Dus niet bouwen op de voormalige golfbaan Welschap (nu VDL). Deze ontwikkelingsvisie komt tot stand met inbreng van alle Eindhovenaren. We hebben het proces op de voet gevolgd en de nodige kritische kanttekeningen aangevoerd, dit in samenhang met TGE en aangesloten groepen. Onze belangrijkste voorwaarde van het plan is het flora en fauna onderzoek vooraf.

Andere actuele zaken die aandacht vragen

- Wat doen we met de nieuw aan te leggen ringweg op Eikenburg?
- En wat wil het Van Abbemuseum met de achteringang, een nieuwe brug over de Dommel midden in de NNB zone?
- Hoe zal de gemeente deze zaken bekijken vanuit hun nieuwe "Plan van aanpak biodiversiteit 2022-2026"?

De NBC gaat er voor, met de leden Riki Slegers, Rob Aarts, Jacqueline van Heek en helaas zonder Harry Nouwen. Harry heeft de NBC verlaten.

Geïnteresseerd?, sluit je rustig aan bij ons, je bent van harte welkom.

Excursiecommissie

Annemieke van Vucht

We hebben in 2023 in totaal 24 excursies gehad in de afdeling, zij het dat 2 ervan afgelast werden wegens slecht weer. Een excursie naar het Beekdal bij Bergeijk werd gehouden n.a.v. de cursus libellen en waterjuffers en er was een excursie naar ons adoptiegebied Gijzenrooi o.l.v. Rob Brinkman die hierover ook een lezing had gegeven.

Gelukkig hadden we bij de commissie meer mensen gevonden die een excursie wilden geven, zoals de bekende en schitterende voorjaarsexcursie o.l.v. Wim v.d. Ven naar het Savelsbos. Ook Ton Hermans hield twee excursies voor ons met als thema paddestoelen, het gebied van de Wielewaal leverde weer 70 soorten op. Het gemiddelde aantal deelnemers ligt op 9 personen, dit hoge aantal komt vooral door de paddenstoelexcursies, daar komen meer dan 20 mensen op af.

We hadden ook een prachtige excursie naar de Visvijvers bij Valkenswaard waarvoor Jacques speciaal toestemming had gekregen. Daarnaast een fijne en interessante excursie naar het gebied van De Liere-man o.l.v. Achilles Cools, hij gaat ons in 2024 rondleiden langs alle flora daar.

De leden van de excursiecommissie zijn momenteel Jacques van Kessel, Natascha Jaegers, en Rob en Annemieke van Vucht. Helena de Jong heeft de commissie verlaten, we kunnen best wel aanvulling gebruiken.

Dank aan iedereen die ons het afgelopen jaar geholpen heeft!

Excursies

- **Aanmelden bij de excursieleider is noodzakelijk, tenzij anders is aangegeven.**
Er kan immers een kleine wijziging zijn, en vervoer kan aangepast worden. En mocht een excursie niet doorgaan, dan kunnen degenen die zich hebben aangemeld worden ingelicht.
- Mogelijk worden er tijdens een excursie foto's gemaakt waar deelnemers op staan.
Als u daar bezwaar tegen heeft, wilt u dat dan kenbaar maken.
- Zorg voor proviand (eten en drinken) en neem regenkleding mee, evt. laarzen.
- En natuurlijk... een veldkijker, een loepje, je favoriete boek om iets in op te zoeken.
- Let bij colonne rijden altijd op degenen die volgen, dit om elkaar niet uit het oog te verliezen.
- De chauffeur kan de route ontvangen van, of vragen aan de excursieleider.
- Ook niet-KNNV-leden zijn van harte welkom.
- Het KNNV-principe is: We leren van en ontdekken met elkaar, ieder brengt het hare of zijne in.

Za 16 mrt - Excursie naar het Banisveld en de Smalbroeken

Thema: Voorjaarswandeling, landschap
Leiding: Rob en Annemieke van Vucht, 0499-398897, robvanvucht@hetnet.nl
Lengte: 8 km (circa 3,5 uur wandelen)
Duur: Halve dag, 9:30 tot goed 13:30 uur
Start: 9:00 uur, Orionstraat Eindhoven, of 9:30 uur, parkeerplaats Banisveld aan de Koevoortseweg in Boxtel (kruising Brinksdijk)

Zoals we in 2021 al hebben kunnen zien heeft de omgeving van het Banisveld deels een transformatie ondergaan door aanpassing van de loop van de Beerze en het creëren van nieuwe wetlands daaromheen. Doel was onder meer het herstel van de zeldzame Blauwgraslanden. Zie daarvoor ook: "Herstel Natte natuurparel Kampina", bij Natuurmonumenten (<http://tinyurl.com/bdh44jxk>).

We gaan beginnen op Banisveld en lopen langs ruige landjes totdat we de nieuwe slingerende loop van een tak van de Beerze kruisen. Verder door het bos, langs de bosrand, de heide en de eigenlijke Beerze met zijn vistrappen, en langs lanen met statige eiken. We nemen dus een stukje van de Kampina mee,

lezen de geschiedenis van Balsvoort onderweg en gaan kijken wat maart ons te bieden heeft op het gebied van vogels, planten en andere zaken.

Banisveld (voorheen landbouwgrond, en op een gedeelte stond zelfs de vuilnisbelt van Boxtel) is de verbindende schakel tussen De Mortelen en de Kampina. Daarmee is het ook een onderdeel van het Nationaal Landschap Het Groene Woud. De in het gebied voorkomende kuddes runderen en paarden hebben zo een groter biotoop gekregen. De voormalige vuilnisbelt is in het landschap omgebouwd tot een heuvel met uitkijktoren.

We nemen onderweg tijd voor een 1 of 2 koffiepauzes, dus neem iets te drinken en evt. te eten mee.

Wo 10 apr - Excursie naar het Bunderbos in Limburg

Thema: Voorjaarsvegetatie en vogels
Leiding: Wim van der Ven, 06-23047990
Aanmelden: Wim van der Ven, wimvdven@freedom.nl
Duur: Hele dag
Start: NS-station in Eindhoven

We verzamelen om 8:50 uur in de stationshal aan de stadszijde. De trein vertrekt vanaf spoor 2 om 9:08 uur. Informeer voor je een treinkaartje koopt of je met iemand kunt meereizen die een kortingskaart heeft. De korting geldt alleen buiten de spits, dus waarschijnlijk alleen voor de heenreis.

Om 10:15 uur vertrekken we vanaf het Station Bunde, waar we op het einde van de wandeling weer uitkomen.

Ook dit jaar weer een traditionele voorjaarswandeling door het Bunderbos. Dit bos loopt van Bunde naar Elsloo. Het is ingesloten door het Julianakanaal en de Maas aan de westzijde, en de snelweg A2 en het vliegveld aan de oostzijde. Dwars door het bos loopt ook nog de spoorlijn tussen Venlo en Maastricht. Ondanks dat is het een schitterend bos.

Het is een Natura-2000 gebied, een hellingbos met vele bronnetjes die uiteindelijk in de Maas uitkomen. Het Bunderbos staat bekend om het voorkomen van de Vuursalamander. De herpetofauna van het Bunderbos bestaat verder uit Alpenwatersalamander, Kleine watersalamander, Groene kikker, Bruine kikker, Gewone pad en Hazelworm. De meest typerende broedvogels van het Bunderbos zijn Ijsvogel, Boomvalk en Grote gele kwikstaart. Verder zullen we zang-

vogels en Spechten horen. Geregeld in het Bunderbos waargenomen zoogdieren zijn onder andere Ree, Das, Vos, Steenmarter, Bunzing, Eekhoorn en Rosse woelmuis. In het bos bevindt zich een van Nederlands oudste dassenburchten.

Omdat er tegenwoordig ook zwijnen lopen wordt het aangeraden om niet in de schemer rond te lopen en op de paden te blijven.

Dit steilste hellingbos van Nederland heeft een fraaie en zeldzame flora. Vooral in het voorjaar is het hier een waar feest: Sleutelbloem, Bosanemoon, Gewoon speenkruid, Daslook, twee soorten Goudveil, Eenbes en nog veel andere speciale soorten kun je er tegenkomen en bewonderen.

Do 18 apr – Excursie in de avondschemer naar wildkijkscherm Leenderbos

Thema: Wildkijkscherm in de avondschemer
Leiding: Natascha Jaegers, 0641780780, jaegersnatascha@hotmail.com
Lengte: circa 5 km
Start: 19:00 uur, parkeerplaats Leenderbos, Strijperpad 1, Leende (aan de Valkenswaardseweg)

Voor deze excursie is ontheffing gegeven door de boswachter die een lijst met namen van de deelnemers nodig heeft. Aanmelden uiterlijk dinsdag 16 april, bij voorkeur via mail/sms/app.

We wandelen met een kleine omweg naar het wildkijkscherm. Op deze open plek met een poel worden regelmatig aangereden dode dieren neergelegd. Dit is een initiatief van verschillende natuurorganisaties die hopen op deze manier een aantal aaseters te lokken zoals Raven, Dassen, Marters, roofvogels en allerlei soorten kevers.

Hoewel hier onder andere een wolf, vossen en everzwijnen zijn gespot, heb ik nog niet meer gezien dan een dode ree. Maar wie weet wat we donderdagavond 18 april zullen zien.

Vr 10 mei – Excursie naar het Achtereinds Laag in Aalst

Thema: Thema: Vogels en planten
Leiding: Jacques van Kessel, j.kessel51@upcmail.nl
Duur: 3-4 uur
Start: 9:00 uur, Parkeerplaats Hut van Mie Pils, Leenderweg 1 te Waalre

We gaan een relatief nieuw natuurgebied van Brabants Landschap bezoeken. Een voormalig landbouwgebied is afgegraven en omgezet naar een natuurgebied met schrale graslanden en waterpartijen. Naast watervogels zoals Eenden, Ganzen

en Steltlopers. Aan de randen veel naaldbossen, hier kunnen we kijken naar roofvogels. Maar ook Raven zijn hier aanwezig, evenals een kolonie Oeverzwaluwen.

Za 25 mei – Fietsexcursie Strabrechtse heide

Thema: Fietsen over heide
Leiding: Natascha Jaegers, 06-41780780, jaegersnatascha@hotmail.com
Lengte: Vanaf Hut van Mie Pils circa 35 kilometer, vanaf de Plaetse circa 20 kilometer
Start: 9:30 uur, bij Hut van Mie Pils, Leenderweg 1 te Waalre of 10:15 uur De Plaetse te Heeze
Aanmelden: Bij voorkeur via mail/sms/app en uiterlijk donderdag 23 mei

Een fietstocht over de Strabrechtse heide, met op ongeveer driekwart een koffiestop - andere drankjes mogelijk - bij Pastoorke van Moorsel in Lierop.

De Strabrechtse heide is het grootste aaneengesloten heidegebied van Noord-Brabant, 1850 hectare groot. Het is een gebied met onder andere Dopheide, Struikheide en Jeneverbes. Rond de vennen groeien ook heel andere planten. Een van die vennen, het Beuven, is het grootste van Nederland. Het gebied wordt gekenmerkt met een afwisseling van

droge stukken met heide, kleine stuifzanden en laagtes met heide en vennen.

Je vindt er verschillende soorten insecten waaronder libellen en vlinders, zoals het Gentiaanblauwtje. Er vliegen en zwemmen ook heel veel watervogels. Daarnaast zijn er Roofvogels, Spechten, Tapuiten, Piepers, Mezen, Leeuweriken en Eksters. Daarenboven kun je bijvoorbeeld de Heidekikker en de Levendbarende hagedis vinden. Op de heide grazen schapen en schotse hooglanders.

Zomerprogramma 2024 van de Floristische Werkgroep Eindhoven

km-hok	Voorjaar	Zomer	Veldnaam	Coördinaten	Verzamelaarsplaats
161-381	16-04	25-06	Gennep tongelreep	161,399 - 381,672 N51.42413° E5.47922°	Alberdingk Thijmlaan en Boutenslaan
161-380	23-04	02-07	Aalsterweg	161,343 - 380,473 N51.41335° E5.47838°	Willem Elsschotlaan en Theo Koomenlaan
160-380	30-04	09-07	Volkstuin	160,614 380,219 N51.41108° E5.46791°	Parkeerplaats Volkstuin
163-163	07-05	16-07	Groote heide	163,662 - 163,320 N51.39397° E5.51167°	begin fietspad Groote heide
162-376	14-05	23-07	Achtereind	162,250 - 376,727 N51.37967° E5.49134°	Bocht Achtereindsestraat Waalre
164-375	21-05	30-07	Oude Baan	164,572 - 375,030 N51.36438° E5.52465°	bocht Oude Baan
161-373	28-05	06-08	Schaapsloopven	161,326 - 373,238 N51.34832° E5.47801°	John F. Kennedylaan Valkenswaard
164-374 *1	04-06	13-08	Valkenhorst	164,572 - 375,030 N51.36438° E5.52465°	bocht Oude Baan
	11-06 *2		Graag voorstel		
	18-06 *2		Graag voorstel		
		27-08 *2	Graag voorstel		
		03-09 *2	Graag voorstel		

(*1) Verzamelaarsplaats valt buiten het te inventariseren km-hok. We vertrekken van het verzamelpunt om 19:00 uur

(*2) Voor deze datum kunnen we nog een voorstel gebruiken.

Voor de actuele afspraken, kaarten zie: eindhoven.knnv.nl/ → Werkgroepen → Floristische werkgroep → Agenda

Cursussen

Thema-avonden en excursies van IVN afdeling Veldhoven-Eindhoven-Vessem

Zie: www.ivn.nl/afdeling/veldhoven-eindhoven-vessem/cursussen-over-de-natuur

Gebouw "D'n Aard", Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven

(s.v.p. niet parkeren op Ariespad maar op de Koning Kyriëweg)

Beekdalen en vogels - combinatie van theorie en praktijk.

Op 19 maart is er een thema-avond over beekdalen en vogels. Voor de pauze gaat het over beekdalen en erna over vogels die we daar zoal tegen kunnen komen.

Op 23 maart is er een wandeling in een beekdal waar we op zoek gaan naar vogels. De locatie wordt bekend gemaakt tijdens de thema-avond.

De themabijeenkomst en de natuurwandeling worden begeleid door leden van de vogelwerkgroep van de IVN afdeling Veldhoven Eindhoven Vessem.

Vooraf inschrijven is niet nodig en deelname is gratis.

Vlinders en vlinderplanten - combinatie van theorie en praktijk.

14 mei - theorie over vlinders voor de pauze, en over vlinderplanten (nectar gevende planten en waardplanten) na de pauze in d'n Aard.

18 mei - excursie vlinders en planten.

De locatie voor de excursie wordt bekend gemaakt op de thema-avond.

Begeleiding door natuurgidsen van het IVN.

Vooraf inschrijven is niet nodig en deelname is gratis.

Workshop Bijenhôtels maken

Begeleiders: Annemiek van Dijk en Trineke Hofstra

‘Wat voor cursus zou u graag nog meer volgen?’ vroegen we cursisten na de cursus “Wilde bijen” dit voorjaar. Een van de antwoorden was: een workshop bijenhôtels maken. We hebben dit idee omarmd.

De workshop vindt plaats op zaterdag 23 maart 2024 van 9:30 uur tot circa 16 uur onder het afdak van de werkschuur van Brabants Landschap in Heeze. Er is plek voor 15 deelnemers.

Wat kunt u verwachten?

Een hands-on workshop in de buitenlucht. We staan droog maar het kan fris zijn, kleedt u daarop. We beginnen de dag met uitleg over bijenhôtels. We ontmantelen een bestaand bijenhotel, kijken welke insecten we daarbij aantreffen en hoe het hotel in elkaar zit. Daarna gaat u onder begeleiding zelf aan slag. Wij hebben voor iedere deelnemer een leeg hotelletje dat u kunt gaan vullen met materialen zoals bamboe, stro, houtblokken en leem.

Wat neemt u mee?

- Warme kleding
- Uw lunch
- Als u dat heeft: houtblokken, bamboe, stro of andere holle stengels om het hotel mee te vullen, en eventuele andere voorwerpen om creatief in het hotel te verwerken.
- Als u dat heeft: diverse schroeven en gereedschap. Wij hebben wel wat gereedschap maar niet genoeg voor 15 personen. We vragen u daarom om indien mogelijk mee te nemen, een (schroef)boormachine en scherpe boortjes

(diameters 2 tot 12 mm), een snoeischaar, een ijzerzaag, een handzaag of decoupeerzaag, een kruiskopschroevendraaier, een tangetje, lijmtangen, een verlengkabel... of andere gereedschap wat u misschien handig lijkt.

Waar zorgen wij voor?

- Koffie en thee
- Tafels om aan te werken
- Per persoon één leeg hotelletje (bouwpakketje) om te vullen
- Wat gereedschap en schroeven
- Leem
- Materiaal om te vullen (bamboe, stengels, hout...)
- Basisinformatie bijenhôtels (PDF bestand)

Prijs

(inclusief koffie/thee en een stevig klein bijenhotel, door u te vullen):

€ 40,- voor KNNV-en IVN-leden

€ 50,- voor niet-leden, incl. KNNV-lidmaatschap tot eind 2024

Aantal deelnemers: max. 15 - min. 9.

Opgave

Vóór vrijdag 1 maart 2024 via de website eindhoven.knnv.nl of per mail aan cursussen@eindhoven.knnv.nl onder vermelding van naam, adres, woonplaats, e-mailadres en telefoonnummer. Na uw aanmelding ontvangt u een bevestigingsmail met de betaalgegevens.

Bijenhôtels maken – Foto: Ko Dousma

Bijenhôtels, voorbeeld - Foto: Annemiek van Dijk

Lezingen

Do 7 maart – Lezing "Rabatten"

Door Adri Mulder

20:00 – 22:00 uur

Gebouw "D'n Aard", Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven

Deelname is kosteloos. Vooraf aanmelden via onze website eindhoven.knnv.nl of per mail aan lezingen@eindhoven.knnv.nl

Rabatten zijn langgerekte ophogingen geflankeerd door sloten en begroeid met bos. Tot voor kort was er weinig bekend over de geschiedenis van rabatten. Overal in het laaggelegen zandlandschap komen ze voor, maar niemand wist er echt het fijne van.

Adri Mulder heeft in het kader van zijn master landschapsgeschiedenis de geschiedenis van rabatten onderzocht en daarbij enkele verrassende ontdekkingen gedaan. Enkele voorbeelden van rabatten in Noord-Brabant zullen ook aan de orde komen in deze lezing voor de KNNV. Tot 2022 was Adri Mulder als docent verbonden aan eerst de milieukunde en later de Archeologieopleiding van de Saxion Hogeschool in Deventer. In 2020 is hij afgestudeerd aan de Rijks Universiteit Groningen met een onderzoek naar rabatten als afstudeeropdracht. Niet eerder werden rabatten zo breed onderzocht.

Rabattenbos

Do 11 april - Lezing "Door vlinderogen"

Door Kars Veling

20:00 - 22:00 uur

Gebouw "D'n Aard", Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven

Deelname is kosteloos. Vooraf aanmelden via onze website eindhoven.knnv.nl of per mail aan lezingen@eindhoven.knnv.nl.

Dagvlinders staan in Nederland onder druk. Van de 70 soorten die ons land rijk was zijn er 17 uitgestorven terwijl dertig van de overgebleven soorten op de Rode Lijst staan als ernstig bedreigd tot kwetsbaar. In zijn lezing voor KNNV Eindhoven zal Kars Veling bevestigen dat ook in Eindhoven en omgeving soorten achteruit zijn gegaan en verdwenen.

We gaan door vlinderogen kijken en dan weten we wat we moeten doen voor behoud en vooral herstel. Dat kan ook al in je eigen tuin!

Kars Veling is ecooloog en projectleider bij De Vlinderstichting in Wageningen. Hij houdt zich bezig met onderzoek naar vlinders en libellen, maar is ook actief binnen de communicatieafdeling en als woordvoerder van De Vlinderstichting. Daarnaast geeft hij veel lezingen en workshops, is hij dagvoorzitter bij

symposia en begeleidt hij studenten bij hun stage of afstudeeronderzoek. Verder is hij nauw betrokken bij de Jaarrond Tuintelling.

Oranjetip

Excursieverslagen

Excursie van de Vogelgroep naar Tholen op 14 januari

Hans van Sprang

Kans op regen, temperatuur rond het vriespunt en toch wel wat wind. Op zich niet het vooruitzicht dat dit een dag zou zijn waarop je lekker in de natuur vogels kunt kijken. Maar na te veel afzeggingen om nog slechter voorspeld weer is er toch voor gekozen te gaan. Om half negen gaat een klein groepje van 6 mensen met 2 auto's op weg van carpoolplaats Oirschot naar polder de Hoge Waard, vlakbij de brug naar Tholen. Al het voorspelde weer hebben we onderweg al meegemaakt, vooral weinig licht en veel regen, van lichte motregen tot zwaardere buien. In Zeeland zal het wel mooier zijn.

Als we van de weg naar Tholen af omhoog rijden om de Hoge Waard in te gaan regent het doordringend. Hoewel het rond half 10 is kun je dat niet aan het licht zien, het zou ook laat in de middag kunnen zijn en een grauwsluier ligt over de omgeving. Het is dan ook moeilijk om iets waar te nemen, zeker omdat we veelal in de auto blijven om het weer te ontlopen.

In de polder zien we bij het eerste water na lang staren een groep Wulpen die zich prachtig beschut weten door het bruingroene gras waar ze zich ophouden. Ze staan bij iets wat water was, maar nu duidelijk ijs. En ook dat speelt ons parten, want watervogels zijn vaak geen ijsvogels en in de rest van de polder zijn de plassen ook bevroren en de vogels weg of zo goed verstopt dat we ze missen in de grauwe ochtendschemering.

Als we via de Oesterdam verder rijden zien we dat de Oosterschelde open water is, maar omdat het laag tij is zijn de vogels te ver weg op die plekken waar je het water kan benaderen. Bij de Bergse Diepsluis zijn op het water redelijk veel Eenden te zien, vooral veel Middelste zaagbekken. Groepen Futen en ook Bonte strandlopers komen regelmatig in beeld. Maar de anders zo rijk bedeelde plassen langs de weg naar de duiklocatie zijn vrijwel onbewoond doordat er ijs ligt. Eigenlijk is dit de lijn van de hele dag. Ook in de Scherpenissepolder is veel bevroren en zien we dus relatief weinig. Daar zijn we wel een stukje gaan lopen vanuit de warme auto naar een observatiescherm, maar het blijft vies nat en koud.

Op zoek naar weer open water rijden we door naar de Rammegors op St. Philipsland. Daar is een inlaat gemaakt waardoor er continue water in en uit het gebied kan stromen. Bij die inlaat is een muur waarachter je iets beschut staat tegen de kou. Geïnspireerd door het weer zagen we daar de mini-pinguïn, een vogel die je in Nederland alleen in de ijstijd tegenkomt. Eerlijk gezegd lijkt het echt een pinguïn als je ver weg, op de grens van het bereik van de kijker alleen de witte borsten van een heleboel kleumende Pijlstaarten naast elkaar ziet staan.

Pijlstaart, man en vrouw – Foto: Gerard Vos

Die houden we er dus in als we met hogere snelheid weer de auto in vluchten wanneer de regen besluit om hard toe te slaan. Laten we wat eten in de auto en dan nog door naar de beneden-sas bij De Heen, waar je richting Volkerak kan kijken. En daar blijkt de Nederlandse taal nog een verrassing voor verkleumde vogelaars te kennen. We zetten de auto neer bij de sluis en op de vraag waarheen merkt een aanwezige op: "Daar links zie ik een Grote trap".

Zo zagen wij allen een Grote trap in Zeeland maar eenmaal boven was het weer te beroerd om verder te lopen en besloten we de excursie na de Grote trap te besluiten.

Het blijft een feit dat zelfs in tijden van ijs er meer watervogels zijn te zien in Zeeland dan we in onze eigen omgeving zien. Voeg daarbij de mini-Pinguïns en de Grote trap en de dag kan toch niet meer stuk ondanks de overspannen reactie van de weergoden.

Artikelen

Lichenen, verscholen pracht voor de voordeur

Tekst en foto's: Jan Mudde

Degenen die de minicursus Korstmossen van Ton Hermans vorig najaar hebben gevolgd weten inmiddels dat Lichenen een andere en betere benaming is voor wat in de volksmond Korstmossen heten. Want Korstmossen hebben alleen hun groeiplaats met Mossen gemeen en verder helemaal niets. Mossen zijn primitieve planten en lichenen zijn een uiterst complexe symbiotische levensvorm tussen, minimaal, een algensoort en een schimmelsoort. Inmiddels wordt uit onderzoek steeds duidelijker dat er ook specifieke bacteriën een rol spelen in deze symbiose en dat er vaak meer dan één alg betrokken is. Genoeg stof tot verder diepgaand onderzoek in het laboratorium. Zo ver wil ik in dit artikel niet gaan. Ik beperk me er toe je aan de hand van een aantal algemene soorten kennis te laten maken met de kleurrijke en veelvormige wereld van de lichenen die letterlijk bij jou in de straat of wijk te vinden is.

Lichenen groeien namelijk letterlijk overal en op vrijwel elke ondergrond (substraat). Van de betontegels van het trottoir, de bast van vrijwel iedere boom of struik, via de bakstenen muurtjes van tuinen en begraafplaatsen tot aan het plastic van straatmeubilair en de hardhouten bankjes en hekwerken in het park. Je hoeft er dus maar een klein stukje de deur voor uit om ze te vinden. Een nieuwsgierige geest gekoppeld aan een ziend oog en een loepje dat 10x vergroot zijn voldoende om van de schoonheid van lichenen te genieten!

Het eerste licheen waar je letterlijk op trapt wanneer je de deur uit gaat is een heel algemeen voorkomende soort die iedereen onbewust al eens waargenomen heeft: Muurschotelkorst *Lecanora muralis*, of beter benoemd *Protoparmeliopsis muralis*, de naamgeving van lichenen is erg aan verandering onderhevig vanwege snel voortschrijdend wetenschappelijk inzicht in de taxonomie. Deze soort groeit op vrijwel ieder trottoir en wordt nogal eens uitgescholden voor ordinaris kauwgomplakkaat. Wanneer je echter op de knieën gaat en de groengrijze vlekken op het trottoir door je loepje bekijkt zie je al snel de intricate vormen van de lobjes, de prachtig groenig tot bruinig gekleurde apotheciën en de veelvormigheid die deze algemene soort vaak al op één vierkante meter laat zien! Deze soort is zo variabel van vorm dat het de meeste beginnend lichenologen heel wat hoofdbrekens kost voor ze hem goed hebben leren herkennen.

Muurschotelkorst *Lecanora muralis*

Als je dan vanaf het trottoir je blik weer meer naar boven richt ontdek je dat er ook op de aanwezige bomen heel veel kleurige vlekken aanwezig zijn. Sommige bomen laten vooral een geel kleurenpalet zien terwijl andere bezet worden door grijze tinten. Die kleuren zeggen ook iets over de milieuomstandigheden waarin de boom staat. Een heel grof onderscheid is dat daar waar je vooral gele kleuren ziet er veel stikstof in de lucht zit en wanneer er vooral grijs zichtbaar is de stikstofbelasting een stuk minder is!

Twee gele soorten die je tegenwoordig overal in de bebouwde omgeving vindt zijn het alomtegenwoordige Groot dooiermos *Xanthoria parietina* en het veel kleinere Vals dooiermos *Candelaria concolor*.

Groot dooiermos *Xanthoria parietina*

Groot dooiermos laat zich heel makkelijk op naam brengen: Grote geel-oranje-groene plakken op de boom met altijd vrij grote apotheciën waar je geen loep bij nodig hebt om ze te zien. Vals dooiermos daarentegen vereist altijd een loep om de soort betrouwbaar te herkennen. Soms zitten er slechts een paar kleine plekjes van nog geen halve centimeter doorsnee op de schors en soms is een hele zijde van een boom bedekt met brede gele banen. Als het om Vals dooiermos gaat zijn door je loep kijkend de fijn verdeelde opstaande lobjes goed te zien. Aan de toppes van de gele lobjes zie je dan ook de fijne sorediën zitten. Apotheciën heeft deze soort in Nederland niet vaak, maar dat neemt wel toe. Beide soorten gedijen goed in een stikstofrijke omgeving en zijn dan ook enorm toegenomen over de afgelopen decennia.

Vals dooiermos *Candelaria concolor*

Waar de “gele soorten” op bomen over het algemeen eenvoudig herkenbaar zijn ligt dat voor de “grijze en grijsgroene soorten” een stukje ingewikkelder. Doch door goed observeren en zorgvuldig de waargenomen kenmerken vergelijken met de informatie in de boeken is er ook prima uit te komen.

Een zeer algemeen voorkomende soort is het Grauw rijpmos *Physconia grisea*. Vaak beginnend als keurig kleine rozetjes kan deze soort uitgroeien tot plakken van meerdere decimeters die grote oppervlakten van de stam kunnen bedekken. Het bladvormige thallus met nauw op elkaar aansluitende lobjes kan in

kleur variëren van fris donkergroen tot bruinig-grijs. Kenmerkend voor deze soort zijn de wittige berijping op de uiteinden van de lobben en de immer aanwezige sorediën, vooral langs de randen van de lobben. Vaak zijn er zoveel sorediën aanwezig dat het lastig is om nog wat lobben te ontdekken.

Grauw rijpmos *Physconia grisea*

Een andere algemeen voorkomende soort is het Witstippelschildmos *Punctelia borreri*. De lobben van het thallus zijn heldergrijs, onberijpt en tot aan de uiterste rand bezet met witte meest ovale pseudocyphellen. De soralen zijn wittig-groenig en beginnen vanuit het centrum en vaak is deze soort in opvallend grote onregelmatig gevormde plakken aanwezig op de boom.

Witstippelschildmos *Punctelia borreri*

Veel struikvormige soorten korstmos zijn gevoelig voor de toegenomen stikstofbelasting. Een heel kenmerkende soort in dit verband is het Eikenmos *Evarnia prunastri* die enkele decennia geleden massaal en algemeen voorkwam maar tegenwoordig op steeds meer plaatsen sterk afneemt of zelfs al verdwenen is! De soort laat zich herkennen door het struikvormig voorkomen, onregelmatig en dicht vertakt. De takjes zijn plat met een groenig-grijze bovenzijde en een altijd witte onderzijde. De details zijn echt prachtig om door je loepje te bekijken! Vind je een gezonde populatie van deze soort met meerdere struikjes op een boom dan is dat een goede indicator voor een lage stikstofbelasting ter plaatse.

Eikenmos *Evarnia prunastri*

Bovenstaande drie soorten vind je vooral op wat oudere bomen, veelal eiken. Op jonge bomen (dus dunne stammetjes) komen een paar heel herkenbare soorten voor. Ik pik er twee soorten uit die beiden apotheciën hebben. Apotheciën zijn de schotelvormige orgaantjes die zichtbaar zijn op het thallus.

De soort die in de afgelopen jaren aan een enorme opmars is begonnen is het Gewoon purperschaaltje *Lecidella elaeochroma*. Je herkent het Gewoon purperschaaltje vaak al op afstand. Op de boom vormt het langgerekte lichtgrijze korstvormige banden met daarop kleine zwarte apotheciën. Die banden ontstaan omdat het licheen aanvankelijk als een rond thallus begint. Door de diktegroei van de boom wordt die cirkel in de loop der jaren uitgerekt tot een ellipsvormige band die soms de gehele stam gaat omvatten. Op één stammetje zijn vaak tientallen thalli aanwezig. Tussen en naast die lichtgrijze banden tref je dan vaak ook duidelijk witte plekje aan, die onregelmatig van vorm zijn. Zoals gezegd is het thallus wit, glad en vaak verdeeld in kleine min of meer ronde eilandjes (areolen). Op het thallus zijn altijd de kenmerkende apotheciën zichtbaar. Deze

zijn vrij groot, licht rozebruin en altijd voorzien van een dun laagje witte rijp. Dit is de Melige schotelkorst *Lecanora carpinea*.

Melige schotelkorst *Lecanora carpinea*

Wanneer er geen rijp op de apotheciën aanwezig is dan heb je te maken met de andere soort die veel op jonge boompjes voorkomt, de Witte schotelkorst *Lecanora chlorotera*. Een onderscheid dat lastig lijkt maar wanneer je beide soorten een paar maal gezien hebt tijdens een excursie en de verschillen uitgelegd hebt gekregen is het eigenlijk heel eenvoudig!

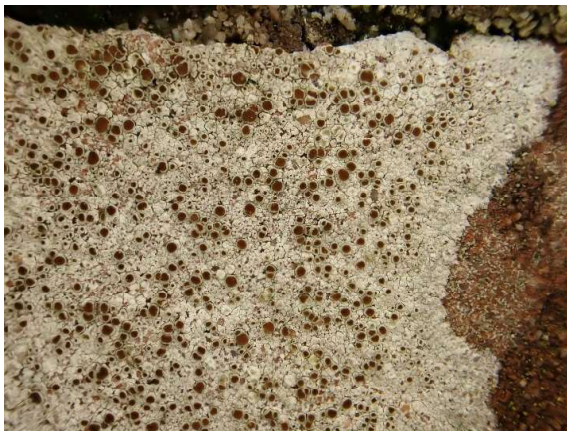
Witte schotelkorst *Lecanora chlorotera*

Tot slot nog een tweetal soorten die je vaak tegenkomt op lage bakstenen tuinmuurtjes en de bakstenen muren rondom kerkhoven. De eerste is een heel opvallende soort die eenvoudig herkenbaar is met de welluidende naam Sinaasappelkorst *Calogaya pusilla*. De oranje met gele plakkaatjes springen echt in het oog. Over het algemeen zijn ze rond en niet al te groot, vaak met een doorsnede van 1-6 cm. Met het blote oog, maar zeker met een loepje, is goed te zien dat in het midden vele helder oranje apotheciën met een dun licht randje aanwezig zijn. Naar de buitenzijde uitstralend heeft dit lichen smalle, berijpte lobben met een heldergele kleur. Tussen de apotheciën en in de overgangszone van apotheciën naar lobjes is het lichtgele tot oranje gele thallus goed zichtbaar. Vaak is deze soort massaal aanwezig. Het zijn dan net kleine zonnetjes die je vanaf de steen je tegemoet stralen!

Sinaasappelkorst *Calogaya pusilla*

De tweede soort valt ook direct op wanneer aanwezig. Wittige plakATEN her en der op de steen met opvallende kastanjebruine apotheciën. Aan die kleur van de apotheciën dankt de soort dan ook zijn naam, de Kastanjebruine schotelkorst *Lecanora campestris*.

Kastanjebruine schotelkorst *Lecanora campestris*

Nu je kennis hebt gemaakt met de wondere wereld van de korstmossen kan ik me voorstellen dat je er meer over wilt weten. Als je buiten op zoek gaat naar de in dit artikel behandelde soorten kom je sowieso nog vele tientallen tot honderden andere soorten tegen. Je kunt deze prima zelf op naam proberen te brengen met de beschikbare literatuur. Echter er zijn veel sterk gelijkende soorten en voor een belangrijk deel is nader onderzoek met behulp van chemicaliën, binoculair en/of biologische microscoop nodig. Daarenboven weet je samen meer dan in je eentje.

De nieuw opgerichte Werkgroep Korstmossen Zuid-Oost Brabant biedt je het platform voor al je vragen en heeft elke vier weken een binnenbijeenkomst waar literatuur, microscoop en binoculair aanwezig zijn. Je kunt daar met andere lichenologen van gedachten kunt wisselen over je vondsten en andere wetenswaardigheden van de boeiende soortgroep lichenen.

Wil je meer weten en je aansluiten bij de werkgroep? Neem dan contact op met Jan Mudde, via de email op jan.mudde@gmail.com of per telefoon of WhatsApp 06-459 695 06. Of ga mee op excursie en wandel eens binnen op de maandelijks bijeenkomsten van de werkgroep op de woensdagavond in gebouw D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven. Je bent altijd van harte welkom.

Literatuur

Veldgids Korstmossen, Kok van Herk, André Aptroot en Laurens Sparrius, 3e herziene druk, 2022 KNNV Uitgeverij. ISBN 9789050118804

Korstmossen op bomen, Deel 1, Blad en struikvormige soorten, Christa Heyting & Henk-Jan van der Kolk, 2022 Jeugdbondsuitgeverij, ISBN 9789051070675

Korstmossen op bomen, Deel 2, Korstvormige soorten met vruchtlichamen, Henk-Jan van der Kolk & Christa Heyting, 2023 jeugdbondsuitgeverij, ISBN 9789051070712.

Uit de historie van de Venkraai, aflevering 26 (1968)

Jelle Schuurmans

De afdeling had in 1968 een druk jaar, met vier lezingen en niet minder dan 65 excursies. Geen "familiedag", maar wel in juli weer de traditionele Biesbosch excursie. De naam werd in de opeenvolgende jaren wel verschillend gespeld. Deze keer

dus "Biesbos", zie hieronder. Soms valt ook op, dat woorden, die toen kennelijk gebruikelijk waren, nu in onbruik zijn geraakt. Zoals "knapzak" in de aankondiging van de excursie naar "De Hamert".

- Zondag 23 Juni. Hele-dag-excursie naar De Hamert. Met betrekking tot de excursie geldt het volgende:
Samenkomst om 9.00 uur op het stationsplein van Venlo; om 9.30 uur zal per deelnemersauto's aan de rit naar De Hamert worden begonnen, zodat de excursie te ca. 10.00 uur kan starten. De leiding zal meerhoofdig zijn. De Heer Christiaans van Het Limburgs Landschap heeft toegezegd dat hij en/of een of meer van zijn medewerkers het gezelschap zullen gidsen. Ook de Heer Spreeuwenberg van "De Vrienden der Natuur" heeft zijn medewerking toegezegd. Van de Afd. Eindhoven zullen de Heren W. en H. Oversteegen en J. Birza in de leiding delen. De excursie zal duren tot 3.00 à 4.00 uur. Er hoort dus proviand in Uw knapzak. Zeer aanbevelenswaardige excursie-attributen zijn verder ook : kijker, loupe, vogel- en plantengids, laarzen.
De Afd. Eindhoven verzamelt bij V.V.V. en vertrekt daar om 8 uur precies. Voorafgaande aanmelding bij M. Kerkhof, tel 040-15426 verdient aanbeveling.
- Zaterdag 29 Juni. De oevers van het Wilhelminakanaal en aangrenzende terreinen. Leiding Mevr. M. van Wieringen. Verzamelen om 14.00 uur aan de noordelijke kanaaloever bij de brug tussen Gerwen en Lieshout (tegenover Deenschenhoek). Flora's meenemen.
- Zaterdag 29 Juni. Onder leiding van D. Thierens zullen we nog eens verkennen hoe de plantengroei in het Rietgat gevorderd is. We verzamelen daartoe om 2.00 uur bij de Dommelbrug in de weg naar Nederwetten.
- Zondag 30 Juni. Samen met Afd. Helmond naar De Biezen en Milschoot ten zuiden van de weg Beek en Donk-Gemert. Dit reservaat bestaat uit verschillende bosvegetaties van belangrijke natuurwetenschappelijke waarde. Het betreft overgangen van rijk en vochtig broekbos naar arm en tamelijk droog eiken-berkenbos. Het gebied is bovendien van belang als broedgebied van bos- en moerasvogels. Loofhout. Samenkomst om 9.30 uur aan de overzijde (oost) van de Aarle-Rixtelse brug. De Afd. Eindhoven vertrekt daartoe om 9.00 uur van het V.V.V. kantoor. Willen de deelnemers zich tevoren even melden bij de hr. P.J. van Albada, J. Luikenstraat 43, tel. 23947. Proviand en laarzen mee.
- Zondag 7 Juli. Biesbos-excursie. Vertrek om 10.00 uur met "De Zilvermeeuw" vanaf de aanlegsteiger te Drimmelen. De heer Entrop van het Staatsbosbeheer zal deze gewestelijke excursie leiden. Denk om Uw kijker en aan proviand! Koffie en frisdranken zijn aan boord verkrijgbaar. Opgave vóór 29 Juni door storting of overschrijving van f. 6,- per persoon op giro-nummer 1 10 84 26 t.n.v. M. Kerkhof, Mgr. Zwijssenstraat 33, Eindhoven, tel. 040-15426.
De Afd. Eindhoven verzamelt bij V.V.V. en vertrekt daar om 8.45 uur precies.

Raad aan beginnende verzamelaars.

Veel van onze leden hebben in hun tuin een wilde plantenhoek. Maar het is niet gebruikelijk planten daar voor uit te graven op K.N.N.V. excursies. De terreinen die we bezoeken zijn veelal speciale natuurterreinen waar de eigenaars of beheerders ons toelaten omdat wij de reputatie hebben de natuur daar ongemeind te laten. Wilt U een eigen collectie aanleggen dan kunt U de meestvoorkomende planten ook wel aantreffen op terreinen die op het punt staan opgeofferd te worden als bouwterrein, vuilstortplaats of snelverkeersweg.

Grote Tinamoes

Achilles Cools

Onze gids wist precies waar de grote tinamoes zaten. We liepen achter hem aan door hoge grassen en dichte gewassen. Het oerwoud had her en der open gebrande stukken, door de bewoners gebruikt als plantage, andere waren alweer helemaal terug verwilderd. Steeds gebruikte men nieuwe delen van het oerwoud. Ieder perceel werd een paar jaren gebruikt. Daarom zag je in het woud vaak rook opstijgen. De as die overbleef diende als meststof.

De grote bomen er omheen rezen meer dan vijftig meter hoog. Lianen en woekerplanten groeiden het hele jaar overvloedig. De plaatselijke gids had ons kilometers in de wildernis geleid op zoek naar de grote tinamoes. We hoorden even hun klaaglijke fluiten en vonden daarna een vleugeldekveertje. De gids was alert en luisterde. Opnieuw hun geluid: beginnend met enkele roepen en oplappend als een wekker.

Wat verder hadden we prijs. De gids wist een nest. Op de grond in vochtig bladafval lagen tussen boomwortels zeven vlekkeloze blauwe eieren, zo opvallend, prachtig glinsterend in het verstrooide licht van het woud. Aantrekkelijke eieren met een porseleinglans. Nog nooit had ik zoiets gezien. Geen enkele andere vogelsoort heeft zulke fonkelende eieren. Misschien zijn tinamoe-eieren zo helder gekleurd omdat ze uit een ander calciumcarbonaat bestaan dan de eieren van andere vogels. Het is niet simpel om de natuurlijke wereld te begrijpen.

De gids nam de eieren allemaal mee. 'Om op te eten', vroeg ik hem. 'Neen, ze smaken afschuwelijk en zijn oneetbaar. Je wordt er ziek van'. Het schitterende uiterlijk van de eieren was een waarschuwing vertelde hij. 'Wat doe je er dan mee'. 'Ik neem ze mee naar het dorp en daar komen ze uit. Voor de kleintjes wordt daar goed gezorgd'. Meer zei hij er niet over. Waarschijnlijk gaan de jongen daarna de pot in, dacht ik. Er is ook een hoge jachtdruk op tinamoes. 'Kun je die kuikens in leven houden?' vroeg ik nog. De gids had mij niet begrepen, of deed hij alsof.

Ik kreeg het niet te weten, hoeveel pogingen ik ook deed. De mooie eieren zullen de dorpelingen misschien ook gebruiken om er sierraden van te maken. Een tinamoe vrouwtje kan meer dan tweehonderd eieren leggen per jaar; een van de hoogste aantallen bij de hogere gewervelden. Alleen overtroffen door de gedomesticeerde kippen.

Tinamoes worden ook stuithoenders genoemd, en kunnen vliegen, zij het niet goed. Grote afstanden kunnen ze niet aan. Als ze gevaar lopen zullen ze liever weglopen of zich verstoppen dan vliegen.

Vogels zijn vermaard om hun vliegvermogen. De gratie van een zwevende roofvogel is spreekwoordelijk, de wendbaarheid van een kolibrie adembenemend. Maar tinamoes demonstreren hoe moeilijk vliegen kan zijn door hun komische blijk van incompetentie.

Grote tinamoes leven meestal op de grond, hoewel ze ook op lage takken lopen. Alleen onder grote druk, bijvoorbeeld van een roofdier, gaan ze op de wieken. De schuwe vogels zijn erg primitief. Kleine ronde vleugels en een plomp lichaam. Niet bepaald mooie vogels, wel met fijn gestreepte en gemarmerde tekening. Ze zijn zwaar gespierd met grote poten, maar hun vleugels en staart zijn beslist klein voor het formaat dat ze hebben. Als tinamoes een panieklucht maken, verliezen ze vaak de controle en botsen tegen bomen of rotsblokken, zelfs soms met de dood als gevolg. Neerstrijken is vaak niet veel meer dan gecontroleerd neerstorten en geregeld struikelen ze bij het landen over hun eigen poten. Slechts maximum vijfhonderd meter kunnen ze aan. Het probleem is hun bloedsomloop. Ze hebben uitzonderlijk nauwe bloedvaten en in verhouding tot hun formaat het kleinste hart van alle vogels. Hun longen zijn al niet beter. Ze zijn beslist geen mislukking, maar hun specifieke verovering van de wereld begint en eindigt op de grond.

Het zijn zowat de slechtste vliegers, toch kunnen ze het, en dat kunnen hun nauwe verwanten de struisvogels, nandoes, emoes, kasuarissen en kiwi's niet. Mogelijk hebben ze zich zo ontwikkeld volgens de zogenaamde wet van Dollo. De Belg Louis Dollo stelde dat bij evolutie een stadium kan terugkeren naar vroeger, naar voorouders. Miljoenen jaren sluimert een gen dat door mutatie geactiveerd kan worden en kan evolueren naar een eerder stadium. Tinamoes zijn heel aparte vogels die geëvolueerd zijn naar alleen lopen en daarna weer naar proberen te vliegen.

De tinamoe is de oudst levende vogelsoort. De 11000 vogels die nu bestaan stammen allemaal van hen af. Misschien zijn tinamoes de beste moderne analogie van de afstammingslijnen van vogels die 66 miljoen

jaar geleden de asteroïde overleefd hebben. Die asteroïde sloeg in met een diameter van minstens 10 kilometer voor de kust van Mexico, daarbij kwam 2 miljoen maal meer energie vrij dan wanneer de grootste kernbom zou ontploffen. De inslag veroorzaakte toen wereldwijd een regen van gloeiende meteorieten die de bossen op onze planeet in de as legde. De wereldwijde bosbranden luidden het einde in van op de grond levende dinosauriërs. Ook van de toen al levende primitieve voorouders van de vogels die in bomen leefden. Maar primitieve vogels op de grond wisten te overleven.

Na duizenden jaren gingen bossen van palmbomen en naaldbomen zich herstellen, waarna sommige nakomelingen van die primitieve vogels zich aanpasten. Ze kregen kortere poten om op takken te zitten en begonnen opnieuw in bomen te leven.

Onze gids had een goed gehoor en evenmin een verrekijker nodig om een vogel te vinden. Hij leek het te voelen als we er één naderde. Een grote tinamoe verstopt zich als hij onraad gewaar wordt. Toch ontsnapte er niets aan het oog van de speurder die wij ingehoord hadden. Als hij iets vermoedde, deed hij teken dat we geruisloos achter hem aan moesten sluipen. Tussen die hoge planten was dat niet moeilijk, toch kropen we laag gehurkt de gids achterna. Dan wees hij vlak voor ons. Op enkele meters afstand zagen we de voorouder van al de vogels van deze wereld. Hij trippelde tussen de begroeiing op een paar soortgenoten af, en geen van allen had ons in de gaten.

Op de lange zandweg zat nog een andere groep grote tinamoes rustig liggend in een zandbad. Een van deze vogels streek zijn vleugels open om veel zon op te vangen en eventuele parasieten door verhitting kwijt te raken. Zijn kopje schuin naar beneden, de vleugels geopend, alsof hij dood was. Een paar anderen lagen in het zand te badderen en schudden heen en weer, terwijl ze het zand over hun rug zwierden.

Ze genoten er duidelijk van. Ons zagen ze niet, we hadden ons verscholen tussen de groene planten, met de verrekijker op hen gericht. Meestal is het omgekeerd en zien vogels vanuit hun dekking hun vijand passeren. Dat gespartel in het zand hitste een haan op en die maakte aanstalten om de hen naast hem te betreden.

Het lijkt wel dat tinamoes een beetje experimenteren met diverse sociale structuren: allerlei verschillende paarvormen en hiërarchieën dringen zich op. Met ongeveer een gelijk aantal mannen en vrouwen leven ze samen zonder enige vorm van agressie. Ze vormen polygame harems waar mannen met een aantal vrouwen paren totdat hij een nest vol eieren bij elkaar heeft en dan begint hij te broeden. De vrouwen verlaten daarna de omgeving en paren elders weer met andere mannen. Vrouwen zijn groter en mooier gekleurd dan de mannen, en altijd is het de man die de eieren uitbroedt en voor de jongen zorgt. Niet alleen bij de mens zijn er vrouwen die mooier zijn dan mannen, en mannen die het werk doen in plaats van vrouwen.

Nu we de vogels zo te zien kregen, leken ze heel gewoon. Niet iets wat je verwachtte, gewoonlijk zijn tinamoes heel schuw en verstoppen zich als ze verdacht onraad opmerken. Alleen hun roepen vallen op. Klanken die in een olopemd ritme uitgestoten worden. Wij bleven daar nog tot laat in de avond, en hoorden hen met telkens drie korte tonen, gevolgd door een reeks versnellende klanken.

Iedereen in het dorp herkende het geluid van de grote tinamoes. Waarschijnlijk ook de smaak van hun vlees. Toen we in het dorp aankwamen haalde de gids de sprankelende eieren uit zijn tas en gaf ze aan een jongen die ze vervolgens naar de dorpsoverste bracht. Zouden die uitgebroed worden onder een kip, of werden ze klaargemaakt tot een feestmaal voor ons?

De blauwglanzende eieren waren parels zoals ik nooit eerder had gezien en het zou jammer zijn om die stuk te maken. Ik vroeg nog eens naar de gids wat er met die eieren ging gebeuren, waarop hij antwoordde dat tinamoe-eieren heilig waren en alleen de dorpschef over dat geheim besliste.

Venkraai, KNNV Afd. Eindhoven, Ansbalduslaan 10-B, 5581CW Waalre

